

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIII.

Celovec, petek, 6. junij 1958

Štev. 23 (839)

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA pred proslavo 50-letnice obstoja

Slovenska prosvetna zveza, osrednja kulturna organizacija koroških Slovencev, praznuje letos 50-letnico svojega obstoja.

V minulih petih desetletjih je prehodila ta ustanova slavno pot, pot borbe in dela za obstoj slovenskega življa na Koroškem, za ohranitev slovenske besede, slovenske pesmi in slovenske zavesti, hkrati pa tudi za izobrazbo in prosveto našega ljudstva. S tem je prispevala časten delež k razvoju vseslovenske kulture, ki je v prejšnjem stoletju dosegala najvišje vzpone ravno na naših koroških tleh.

Pol stoletja prizadevanj v službi naroda pomeni častno tradicijo organizacije, ki je prvotno delala bolj kot politična organizacija koroških Slovencev in se je tekom časa preobnavala v osrednjo kulturno ustanovo naše narodnostne skupine. Delo, ki ga je opravila v teh desetletjih, je bilo obširno in vsestransko, poročeno iz potreb in težej našega ljudstva, katero v borbi za obstoj in enakopravno življenje kljub velikim in največjim težavam, kljub zapostavljanju in napadom nikdar ni klonilo, marveč se je tudi v času najhujšega nasilja junaško postavilo v bran ter se na življenje in smrt borilo za ohranitev svojih narodnih svetinj. Ta odpornost in volja do življenja seveda ni le slučajen pojav, marveč je plod dolgotrajne vzgoje, pri kateri je odigrala svojo vlogo tudi prosvetna organizacija, ki se je zavedala svoje zgodovinske naloge v narodno-obrambnem delu.

To svoje visoko poslanstvo pa je Slovenska prosvetna zveza uspela vršiti le zato, ker je bila globoko zakoreninjena v najširših plasteh našega ljudstva, ker se ni pustila zavesti na pot ločitve od narodne celote in tudi ne na kot narodnega šovinizma, marveč je hkrati, ko je vztrajno bodrila in vzgajala naše ljudstvo v ljubezni do ene in edine slovenske kulture in slovenskega naroda, poudarjala in učila tudi spoštovanje kulture sosednega naroda in vseh narodov in prijateljstvo do drugih narodov. S tem se je visoko dvignila nad vse tiste, ki so skušali in še vedno poskušajo prikazovati našo kulturno-prosvetno dejavnost kot šovinizem in naš jezik kot nekakšno vindišarsko govornico; dokazala je, da je naša kultura del kulture vsega slovenskega naroda, da je naša domača koroška govornica eno izmed narečij tistega jezika, ki ga govorijo vsi Slovenci. Na drugi strani pa je izpričala, da ji je tuje vsako preziranje drugih kultur in sovraštvo do drugih narodov, zavedajoč se, da je le v medsebojnem razumevanju in spoštovanju mogoče ustvarjati pogoje za mirno in prijateljsko sožitje, potrebno zlasti med narodi-sosedi, ki že stoletja živijo in delajo eden poleg drugega.

Kakor je bilo delo SPZ v zadnjih desetletjih pestro in raznoliko, tako so bili enkrat večji, drugič spet manjši tudi podrobni uspehi njenega prizadevanja. Razvoj v svetu je pač ravno v minulem polstoletju posebno hitro napredoval in so se s tem hitreje kot kdaj kolj poprej spreminjali tudi pogoji za kulturno in prosvetno delo, ki jim je morala naša kulturna organizacija vedno znova prilagoditi svoje delovanje. Ker se ji to v danih razmerah in ob razpoložljivih sredstvih ni moglo vedno posrečiti v polni meri, oblike njenega dela marsikdaj v marsikaterem oziru niso bile dovolj sodobne, kar je razumljivo vplivalo v danem trenutku tudi na njeno privlačnost in na njene večje ali manjše uspehe. Vendar je ob vseh napakah njeno prizadevanje bilo vseskozi pozitivno in v korist našega ljudstva.

Ko se Slovenska prosvetna zveza letos ob svojem zlatem jubileju ozira nazaj na pot, ki jo je skupno z včlanjenimi dru-

Novi francoski ministrski predsednik, general De Gaulle, je takoj po prevzemu oblasti z vso odločnostjo začel uveljavljati svoj načrt. Najprej je pod grožnjo, da v primeru negativnega izida glasovanja spet odstopi, pustil izglasovati zakon o ustavni reformi, s katerim so mu bila podeljena vsestranska pooblastila za dobo šestih mesecev, v katerih bo svojo politiko vodil brez sodelovanja parlamenta. Pri glasovanju o ustavni reformi je dobila vlada večino treh petin, kar je omogočil zlasti del socialističnih poslancev, ki

so se glasovanja vzdržali. To zadržanje so komunisti ostro kritizirali, kakor so glasovanje o investituri De Gaulla imenovali izdajstvo republike.

Drugi ukrep generala De Gaulla pa je bil njegov obisk v Alžiru, od koder se je vrnil včeraj zvečer nazaj v Pariz, da bo danes v skupščini poročal o uspehih ter obrazložil svoje načrte glede Alžira. Proti pričakovanju ti uspehi niso preveč prepričljivi, kajti De Gaulle ob svojem bivanju v Severni Afriki ni uspel popolnoma navdušiti tamkajšnjih francoskih kolonia-

listov, še manj pa domače alžirsko prebivalstvo. To kljub temu, da je obljubil nove volitve, pri katerih bi muslimani enakopravno sodelovali; francoski kolonialisti so na to obljubo odgovorili, da bi alžirsko ljudstvo na ta način pridobilo preveč vpliva v skupščini, alžirsko osvobodilno gibanje pa je slej ko prej mnenja, da pomeni tudi De Gaullov načrt za Alžir nadaljevanje kolonialne vojne.

Poleg tega pa se je De Gaulle zameril tudi tuniškim vladnim krogom, ko je naslovil posebno poslanico na predsednika Tunizije ter kralja Maroka. V teh poslanicah je sicer poudaril, da se bo trudil za vzpostavitev prijateljskih odnosov s tema državama, vendar izgleda, da njegove besede niso bile dovolj »prijateljske«.

Po vsem tem postaja očitno, da De Gaulle — vsaj v začetku — pri svojih načrtih nima posebno posrečene roke in ni naletel na odklonitev le v Severni Afriki, marveč ima težave tudi v Franciji sami. Čeprav so se politične stranke v glavnem izrekle za njegovo investituro je med ljudstvom, zlasti med delavskimi množicami čutili še vedno velik odpor proti njegovi politiki. Posebno prihaja ta odpor do izraza v sindikalnih organizacijah, ki so svoje članstvo pozvale, naj bo pripravljeno, če treba, na obrambo sindikalnih pravic in svoboščin. Generalna konfederacija dela pa je delavce pozvala, naj ustanove antifašistične komiteje za obrambo sindikalnih pravic. Ista organizacija je tudi odklonila sodelovanje pri posvetovanju o gospodarskih in socialnih problemih države, ki ga je sklical De Gaulle, ker meni, da je način, kako je bila sestavljena De Gaullova vlada, vzemir delovno ljudstvo in da bi bili zato vsi razgovori med vlado in sindikati nekoristni.

Tudi de Gaulle se bori s težavami

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na

Proslavo 50-letnice

svojega obstoja

ki bo v nedeljo, dne 15. junija 1958 s pričetkom ob 9. uri v Veliki dvorani Doma glasbe v Celovcu

Sodelovali bodo združeni pevski in tamburaški zbori v SPZ vključenih Slovenskih prosvetnih društev

Vsi ljubitelji naše ljudske prosvete so prisrčno vabljeni, da se udeležijo proslave zlatega jubileja osrednje kulturne organizacije koroških Slovencev.

Odbor

Vstopnice v predprodaji pri krajevnih SPD in v »Naši knjigi« v Celovcu.

Vladne stranke obravnavajo važna vprašanja

V strogi tajnosti so se v sredo spet začela pogajanja obeh vladnih strank, ki obsegajo vrsto važnih vprašanj, o katerih imata obe stranki — SPO in OVP — še zelo različno mnenje. Gre v glavnem za probleme, ki so povezani z delom paritetne komisije in zadevajo cene ter tarife, dalje za vprašanja, ki jih bo treba rešiti v smislu obljub, ki jih je vlada dala ob nastopu leta 1956, ter končno za vprašanja, katerih rešitev narekujejo mednarodne pogodbe.

Sedanje delo v vladni koaliciji neposredno zanima tudi našo narodnostno skupino, saj bo po vsej verjetnosti obsegalo tudi vprašanja, ki so za nas življenjskega pomena. Že 27. maja se je na Dunaju sestala koalicijski pododbor, ki obravnava vprašanje manjšinskega šolstva, vendar je ostal potek takratnih razgovorov v popolni tajnosti. Zdaj pa je na dnevnem redu poleg drugega tudi vprašanje posebnih zakonov, ki zadevajo le majhen del prebivalstva in ki so potrebni za izvedbo mednarodnih sporazumov. Ni izključeno, da gre prav v tem primeru za izvedbeno zakonodajo k členu 7 Državne pogodbe, kar je še toliko bolj verjetno, ker vlada okoli teh pogajanj sumljiv molk. Poleg tega pa bodo razgovori obsegali še vprašanja odškodnine in bodo ob tej priložnosti govorili tudi o odškodnini našim izseljencem. Tako v enem kakor tudi v drugem primeru ne bodo mogli mimo stališč, ki smo jih koroški Slovenci obrazložili v številnih vlogah, ko smo jasno povedali, kako si predstavljamo pravično izvedbo člena 7 in kako si zamišljamo končno popravilo škode, ki smo jo utrpeli na vseh področjih našega življenja.

Čas, ki sta si ga vladni stranki določili

za obravnavanje cele vrste važnih problemov, je zelo omejen, saj hočejo že prihodnji teden ustrezne zakonske osnutke predložiti parlamentu v obravnavanje. Kljub temu pa so se ta teden sestali samo v sredo ter so nadaljnje razgovore preložili na ponedeljek.

Korak naprej v vprašanju razorožitve

Vzdušje med Ameriko in Sovjetsko zvezo se je zadnje čase izboljšalo tudi v vprašanju oborožitve odnosno razorožitve, ko je predsednik sovjetske vlade Hruščev skoraj brez vsakih pridržkov pristal na predlog predsednika Eisenhowerja, kateri je predlagal, da bi strokovnjaki čimprej začeli proučevati vprašanje prepovedi jedrskih poskusov. Hruščev je izrazil le željo, da bi pri teh razgovorih sodelovale poleg Amerike in Sovjetske zveze še druge države, ki imajo bogato znanstveno znanje s področja proizvodnje jedrskega orožja.

V američkih krogih poudarjajo, da Eisenhower nima nič proti pritegnitvi drugih držav, pač pa se je izrekel proti sodelovanju tako imenovanega nevtralnega tabora, kar pomeni, da hoče vztrajati na razmerju Vzhod — Zahod. Hruščev je namreč med državami, ki naj bi jih pritegnili k posvetovanjem, predlagal tudi Indijo.

Zdaj se sprašujejo, v koliko bi razgovori znanstvenikov, ki bi razpravljali le o tehnični strani vprašanja, vplivali tudi na načelno pripravljenost na mednarodni sporazum o ustavitvi jedrskih poskusov. Ameriška vlada namreč še ni povedala

zadnje besede in je možno, da ji gre le za proučitev možnosti vzpostavitve nadzorstvenega sistema, ki bi ustrezal američkim pogledom. Vsekakor pa pomeni tudi že sestanek znanstvenikov pomemben korak naprej v vprašanju razorožitve, zlasti še, ker na obeh straneh prevladuje mnenje, da ga je treba sklicati čimprej.

Državna realna gimnazija za Slovence

Sprejemni izpiti za prvi razred na Državni realni gimnaziji za Slovence so v ponedeljek, dne 7. julija 1958. Začetek je ob osmi uri.

Izpit obsega slovenščino, nemščino in računstvo v obsegu četrte šolske stopnje ljudske šole.

Prijave za izpit so lahko ustne v pisarni šole, Lerchenfeldgasse 22, drugo nadstropje, ali pa pismene do 30. junija 1958. Pismeno vlogo je treba kolekovati s 6 Š. Prijavi priložite rojstni list ter dokument o avstrijskem državljanstvu. Solo, katero učenec ali učenka sedaj obiskuje, pa je treba naprositi, da pošlje popis učenca (Schülerbescheinigung) direktno na ravnateljstvo šole, Klagenfurt, Lerchenfeldgasse 22. Na dan izpita pa mora vsak učenec predložiti zadnje letno spričevalo, katero bo dobil 5. julija 1958.

Izpiti za višje razrede so v četrtek, dne 26. junija 1958. Glede dokumentov velja isto kakor za prvi razred. Ostale pogoje pa izveste ali ustno v šolski pisarni ali pa pismeno.

Ravnateljstvo
Državne realne gimnazije za Slovence

štvi prehodila v minulih 50 letih, hkrati upira pogled tudi v bodočnost. Ravno pogled naprej pa je še posebno važen, saj si bo le v organizacijski utrditvi in v čim širšem delovanju ustvarila pogoje, da bo tudi prihodnja desetletja uspešno izpolnjevala zgodovinsko nalogo kot osrednja kulturna organizacija koroških Slovencev

v borbi in delu za obstoj in razvoj našega ljudstva.

Zato želimo, da bi bila proslava 50-letnice obstoja Slovenske prosvetne zveze hkrati tudi začetek nove poti še bolj požrtvovalnega in uspešnega dela v korist slovenske narodnostne skupine na Koroškem.

Za človeško zблиžanje

V zadnjem času se spet množijo v delu avstrijskega tiska napadi na slovensko narodnostno skupino na Koroškem. Namen te gonje je nedvoumen: s ščuvanjem in nestvarnim izpadanjem bi gotovi krogi hoteli torpedirati pravično uresničitev določil člena 7 Državne pogodbe, da bi koroškimi Slovencem onemogočili uživanje enakopravnosti, ki jim je zajamčena z zakoni, ter jih spraviti še ob tiste bore pravice, ki jih uživajo. Predvsem so ti napadi naperjeni proti obstoječemu šolstvu, to zlasti še zdaj, ko na Dunaju obravnavajo vprašanje manjšinskega šolstva.

O protislovenskih izpadih šovinističnega tiska v Avstriji in posebej na Koroškem pogosto piše tudi tisk v Sloveniji in Jugoslaviji. Tako je Janko Pleterski v nedeljski številki »Slovenskega poročevalca« objavil članek pod naslovom »Za človeško zблиžanje«, v katerem zavzema stališče zlasti do nedavnega pisanja celovške »Volkszeitung«, ki je svojo zahtevo po odpravi dvojezičnega šolstva skušala podpreti z navajanjem šolske zakonodaje v Jugoslaviji. Med drugim je v članku rečeno:

»Nov val nacionalistične gonje v koroškem in delno avstrijskem meščanskem tisku spet skuša s pritiskom na osrednje oblastvene organe na Dunaju doseči odpravo obveznega dvojezičnega šolstva na Koroškem. Glavno orožje te kampanje je desinformacija avstrijske javnosti, demagoško zlorabljanje gesel formalne demokracije in apeliranje na nacionalistična čustva. Tak način obravnavanja narodnostnega vprašanja na Koroškem zasluži samo načelno odklonitev, ker polemika na tej ravni ne more roditi nič dobrega. Razveseljivo je, da je ta način prav na Koroškem v zadnjih dneh tudi doživel načelno obsodbo s socialistične strani. Vendar ne bi bilo prav iti mimo poizkusov — v resnici prav bornih — podkrepiti nacionalistično gonjo z argumenti, ki si svojijo videz stvarnosti.

Med te poizkuse sodi prizadevanje koroškega lista meščanske ljudske stranke s sklicevanjem na primere obravnavanja narodnostnih manjšin drugod, še posebno v Jugoslaviji, dokazati »absolutno kurioznost« načela dvojezičnega šolstva (»Volks-

zeitung«, 7. in 23. maja 1958). Takšno površno stikanje po pravnih predpisih, s katerimi drugje urejajo vprašanje pouka v jeziku narodnostnih manjšin, seveda ne more, ker sploh nima namena, pripomoči k stvarnemu obravnavanju in rešitvi koroškega problema.«

V nadaljevanju članka poudarja pisec, da problem ni v iskanju formalno najpopolnejšega sistema pravnih predpisov glede položaja manjšine, temveč v iskanju takšnih rešitev, ki bodo pospeševale mirno in vzajemno koristno sožitje obeh narodnosti na Koroškem. Kot prvi pogoj za tako rešitev navaja pisec zavarovanje obstoja in podporo vsestranskemu razvoju slovenske narodnostne skupine, kar bi se ujemale tako s človečansko moralno odgovornostjo Avstrije do državljanov slovenske narodnosti na Koroškem kakor tudi s sprejetimi meddržavnimi obveznostmi. Prizadevanje »Volkszeitung«, da bi si po vsej sili dobila argumente za diskriminatorično razdvajanje šol na Koroškem, pa seveda nima prav nič opraviti s pozitivnim prizadevanjem za rešitev koroškega narodnostnega vprašanja, kajti vsaka narodnostna manjšina živi v svojih posebnih pogojih in ni absolutnih ter povsod uporabnih receptov, ki bi zagotavljali ureditev pravičnega razmerja med njo in večinskimi narodom. Kot dokaz navaja, da tudi univerzalna deklaracija človečanskih pravic, ki jo v celoti priznava tudi Avstrija, postavlja na prvo mesto kot osnovno nalogo šolske vzgoje poleg razvoja človeške osebnosti »pospeševanje razumevanja, strpnosti in prijateljstva med vsemi narodi«, torej pred »prvenstveno pravico staršev«, ki jo poudarjajo koroški nacionalisti, ter nadaljuje:

»Če bi se pisci člankov v »Volkszeitung« in njim podobni zares zanimali za sodobne mednarodne izkušnje s področja manjšinskega šolstva in bi se seznanili vsaj s »Študijo o diskriminaciji v šolski vzgoji«, ki jo je avgusta 1957 sestavil poseben poročevalec podkomisije Združenih narodov za preprečevanje diskriminacije in za zaščito manjšin Charles D. Ammoun, bi lahko ugotovili, da dvojezični pouk ni

kakor ni taka »absolutna kurioznost«, kot bi radi dopovedovali avstrijski javnosti, in da je tudi koroško dvojezično šolstvo priznано kot zgodovinsko nastala posebna in uspešna oblika ureditve jezikovnega vprašanja v koroškem šolstvu.«

Potem govori članek o različnih oblikah manjšinskega šolstva v posameznih deželah ter ugotavlja:

»Študija govori seveda tudi o položaju na Koroškem in obravnava ga v glavnem na osnovi podatkov avstrijske vlade. Omejnja določbe državne pogodbe o zaščiti manjšin na šolskem področju ter ugotavlja, da so na Koroškem že v času avstro-ogrske monarhije obstajale dvojezične osnovne šole. Očitno hoče s tem povedati, da so dvojezične šole za Koroško specifična in tradicionalna ureditev, ki se ujema tako z obveznostmi iz državne pogodbe kot z dejanskim položajem v deželi. Čisto brez začudenja ali brez skepse ugotavlja, da na južnem Koroškem ljudje govorijo nemški in slovenski jezik in da se je v teh dveh jezikih šolalo v šolskem letu 1953-54 5273 učencev. O kaki »vindišarski« jezikovni skupini kajpak ni govora.«

Na koncu govori članek še posebej o sklicevanju na razmere v Jugoslaviji ter opozarja pisce pri »Volkszeitung« na dejstvo, da gre v tem primeru za pravne predpise države, kjer so raznarodovalne težnje tuje dejanskim razmeram in je vsako netenje narodnostnega sovraštva, vsako agitiranje na nacionalistični podlagi učinkovito kazensko prepovedano in kjer je enakopravno sožitje vseh narodnosti eden izmed temeljnih kamnov vladajoče družbene morale. Zato ni mogoče primerjati ureditev na Koroškem z ureditvijo v Jugoslaviji, marveč je — kakor je pravilno poudaril pisec načelnega članka v socialističnem listu »Die Neue Zeit« 22. maja t. l. — »problem narodnostne dvojnosti na Koroškem v prvi vrsti človečanski problem. In za reševanje take vrste problemov, o tem smo prepričani, je absolutno veljavno samo eno splošno pravilo: reševati jih je treba odkritosrčno, pošteno in z dobro voljo. Drugače ni mogoče pričakovati uspeha.«

Gradnja elektrarn v Avstriji se načrtno razvija

Poročilo, ki ga je objavilo ministrstvo za promet in energijo, ugotavlja, da so bili načrti za gradnjo elektrarn v letu 1957 dokončno izvedeni, delno pa celo prekoračeni. Kljub temu pa, je rečeno v poročilu, ne bodo zadostovale številne druge elektrarne, ki so jih začeli graditi že lani, da bi krile naraščajoče potrebe po električni energiji ter da bo v letih 1960 do 1962 že začelo primanjkovati električne energije, to pa v prvi vrsti zaradi tega, ker za še intenzivnejšo izgradnjo elektrarn v Avstriji, ki ima za to vse pogoje, primanjkuje sredstev.

Delno se trudijo, da bi nastajajočo pomanjkljivost nadoknadili z povečano gradnjo kaloričnih elektrarn, ki so v primerjavi z gradnjo hidrocentral precej cenejše. Predvidene so tudi nadaljnje gradnje hidroelektrarn, da bo leta 1963 spet mogoče v polni meri kriti vse potrebe po električni energiji. Pomanjkanje energije v letih 1960 do 1962 je pričakovati predvsem zaradi tega, ker je za gradnjo že projektiranih hidrocentral potrebno večletno delo, preden te začnejo dajati energijo. Večje kalorične elektrarne bodo v kratkem začele obratovati v Št. Andražu. Potrebe po električni energiji so v zad-

njih letih skokoma narasle. Za primer navajamo, da je morala družba KELAG leta 1948 dobaviti samo na Koroškem 18,9 milijona kilovatnih ur električnega toka tarifnim odjemalcem, leta 1956 pa je znašala ta količina že petkrat več in je bilo treba dobaviti že 97,3 milijona kilovatnih ur. Število velikih električnih naprav (elektr. štedilnikov, hladilnikov, električnih parilnikov, pralnih strojev ipd.) pa se je prav tako dvignilo od 4777 leta 1953 na 22.831 do konca leta 1956. Od tega časa naprej pa število električnih naprav v gospodinjstvih, na kmetijah in drugod nenehno močno narašča. S tem pa avtomatično močno narašča tudi potreba po večjih količinah električne energije. Približno enak položaj je v vseh avstrijskih zveznih deželah.

Za izgradnjo elektrogospodarstva v naši državi vlada tudi med prebivalstvom veliko zanimanje, saj se je množično odzvalo tudi razpisu letošnjega posojila za tovrstne gradnje. Posojilo je bilo daleč prekoračeno od predvidene višine, kar ponovno zagotavlja, da bodo vse letošnje načrte za izgradnjo tako hidroelektrarn kakor tudi kaloričnih central lahko v polni meri izvedli.

V reški luki pričakujejo povečan tranzit

Strokovnjaki za promet v lukah na Reki predvidevajo, da se bo letos tranzitni promet inozemskega blaga preko Reke povečal za 35 odstotkov v primerjavi s preteklim letom. Pričakujejo, da bo tranzitni promet znašal vsega skupaj okoli 1,3 milijona ton blaga.

Ta predvidevanja so zaključek iz pogajanj med Avstrijo in Češkoslovaško ter Jugoslavijo. Avstrija in Češkoslovaška se bosta letos v večji meri posluževali reške luke za uvoz svojega blaga iz prekomorskih dežel ter prav tako tudi za izvoz izdelkov svoje industrije. Avstrija bo na

primer letos uvozila preko Reke 300.000 ton rude, izvozila pa bo v isti količini industrijskih izdelkov. Večje količine rude bo uvozila tudi Češkoslovaška.

V prvih treh mesecih tega leta je bil tranzitni promet preko Reke isti kot v prvem kvartalu leta 1957. Največ blaga je preko te luke izvozila in uvozila Češkoslovaška, Avstrija in Madžarska. V prvem kvartalu letos je bilo preko Reke uvoženih v tranzitnem prometu 105.000 ton, a izvoženih 138.000 ton gotovih izdelkov, lesa, metalurških proizvodov, rud, fosfata in bombaža.

PO ŠIRNEM SVETU

Atene. — Grški diplomatski krogi s skrajnimi pridržki sprejemajo novi britanski načrt o ureditvi ciprskega vprašanja, ker ne pričakujejo bistvenih sprememb, sodijo pa, da bo Britanija opustila načrt za razdelitev otoka. Hkrati zatrjujejo, da britanska vlada ni seznanila grške vlade z vsemi nadrobnostmi novega načrta. Grški in britanski diplomati so doslej govorili samo o splošnih vprašanjih v zvezi s prihodnostjo otoka Cipra.

Moskva. — Sovjetska vlada je poslala pred kratkim vladi ZDA noto, v kateri predlaga, naj bi obe državi izvedli medsebojno izmenjavo načrtov ter rezultatov znanstvenih raziskovanj s področja boja proti raku, srčnim obolenjem ter obolenjem krvnih žil. Ameriški odgovor na to noto poudarja, da bi določene sovjetske predloge lahko obravnavali na jubilarnem zasedanju svetovne zdravstvene organizacije, ki je v Minneapolisu.

Pariz. — Francoski komite ministrstva za obrambo je izdelal program za izstrelitev 40 raket v višino 100 do 200 kilometrov. Te rakete bodo opremljene z različnimi znanstvenimi aparati, ki bodo zaznamovali podatke o raznih slojih zemeljske atmosfere.

London. — Britanski minister za kolonije Lennox in maltski guverner Leycock vodita ta teden razgovore o prihodnosti sredozemskega otoka Malte. Govorila bosta med drugim o ustavni prihodnosti otoka, o volitvah nove maltske vlade in o gospodarskem položaju na otoku. Vlada bivšega maltskega ministrskega predsednika Doma Mintofa je pred dobrimi šestimi tedni odstopila.

Ženeva. — Na zasedanju Mednarodne organizacije za delo (ILO) v Ženevi je bil predložen načrt o boju proti recesiji v industrijsko razvitih deželah. Razen nadaljnje proizvodnje kapitalne opreme za nezadostno razvite dežele določa ta načrt tudi ustanovitev mednarodne agencije za opremo. Razčleniti pa bi bilo treba tudi načrte za razvoj v posameznih deželah in ugotoviti, kakšne vrste opreme bodo potrebovale v naslednjih letih.

Rabat. — Maroška vlada je sklenila razdeliti med civiliste orožje in tako zagotoviti obrambo nacionalnega ozemlja. Ta ukrep je bil po mnenju maroške vlade potreben, ker je pariška vlada zavrnila zahtevo, naj se Francozi nemudoma umaknejo iz vzhodnih krajev Maroka, od koder večkrat prodrejo v to deželo.

Bonn. — Pretekli teden je predsednik zahodnonemške republike Theodor Heuss odpotoval na obisk v Kanado in Združene države Amerike, kjer se bo mudil mesec dni. Heussa spremlja zahodnonemški zunanji minister von Brentano.

Quebec. — Glavni tajnik severnoatlantskega pakta, Paul Henry Spaak, je izjavil, da ne vidi razloga, čemu bi trenutni položaj v Franciji oslabil samo organizacijo. Položaj je sicer težak, vendar pričakujejo, da bo Francija izpolnjevala svoje obveznosti do pakta tudi naprej. Spaak se mudi na desetdnevem obisku v Kanadi.

Colombo. — Predsednik ceylonske vlade Bandaranaike je sporočil, da bo morala vlada z poostrenimi ukrepi uvesti red v deželi. V severne predele dežele so morali poslati vojaške oddelke. Demonstranti, ki zahtevajo enakopravnost dveh najmočnejših jezikov na otoku, so napadli med drugim upravno poslopje na letališču Jafna in ga požgali.

New Delhi. — Predsednik indijske vlade Nehru je izjavil, da mora Indija graditev socializma prilagoditi indijskim razmeram in pogojem. Osmešil je dvoлично stališče indijske KP do kongresa Zveze komunistov Jugoslavije, ko je najprej kongres pozdravila, pozneje pa sporočila, da se ne strinja z načrtom programa. Ko je omenil napad na Jugoslavijo, je Nehru dejal, da je njen prestopek le v tem, da hoče iti po svoji neodvisni poti.

GOSPODARSKI DROBIŽ

SZ bo razvila kemično industrijo

V naslednjih letih bo dala Sovjetska zveza nad 100 milijonov rubljev na razpolago za razvoj kemične industrije. Mnogo potrebne industrijske opreme bo SZ naročila v zahodnih državah, zlasti v ZDA, na Angleškem in Zahodni Nemčiji. Sovjetska zveza hoče prekositi tudi naj sodobnejšo kemično industrijo v tujih državah zlasti glede proizvođaev plastičnih izdelkov in sintetičnih vlaken.

Izboljšana plačilna bilanca

Pasiva avstrijske zunanjetrgovinske bilance se je v prvem kvartalu letos v primeri z istim obdobjem lani zmanjšala za 13 odstotkov na 982 milijonov šilingov. Zmanjšanje pasive je predvsem zaradi nazadovanja uvoza za 465 milijonov šilingov, to je za 6 odstotkov. Avstrijska nacionalna banka s tem v zvezi govori o popuščanju izvozne konjunktore, predvsem pri polizdelkih in gotovih izdelkih kakor tudi pri surovinah.

Italijanski dolg Jugoslaviji in drugim deželam

Ob koncu leta 1957 bi morala Italija plačati po členu 74 mirovne pogodbe Jugoslaviji še 5.333.000 dolarjev, 100 milijonov Sovjetski zvezi, 15.700 Etiopiji in 4 milijone dolarjev Albaniji. Dolg nasproti Sovjetski zvezi misli Italija poravnati z izvozom industrijskih proizvodov. Na podoben način bo Italija poravnala svoj dolg tudi nasproti ostalim deželam, zlasti z izvozom elektrotehničnih proizvodov. Italija naj bi te dolgove poravnala do leta 1960.

450-letnica rojstva Primoža Trubarja

Dne 8. junija se bomo Slovenci spominjali 450-letnice rojstva moža, ki je za slovenski narod opravil zgodovinsko in nadvse pomembno delo, namreč Primoža Trubarja, začetnika slovenske književnosti in očeta slovenskega knjižnega jezika.

Bilo je v času, ko sta nad slovenskimi pokrajinami vladali latinska cerkev in nemška država, ko je tuja gospoda po gradovih izjemala zanemarjeno, zapostavljeno in neuko ljudstvo ter mu odrekala pravice in svobodo. Zato je leta 1514 nastal velik kmečki punt, ki je prvič po stoletjih dvignil slovenski narod v boj za stare pravice in vzbudil odpor proti tujemu gospodarstvu. Čeprav je bila vstaja takrat zadušena, vendar je dokaz, da se je začela gibati slovenska narodna zavest, da se je vzbudila zavest skupnosti.

V to dobo spada tudi zgodovinsko gibanje za izboljšanje verskega življenja, ki se je začelo širiti tudi po slovenskih pokrajinah. Takrat je med slovenskim ljudstvom rasel moč, ki je bil poklican, da v duhu novega časa prinese Slovencem prvi kulturni dar — Primož Trubar. Kot učenec tržaškega škofa Bonoma je postal duhovnik in je, ko je nastopil svojo službo med narodom, videl verske zablode neukega ljudstva ter je začel pridigovati v novem verskem duhu. Toda v Evropi je nastala verska vojna in izdan je bil strog ukaz proti razširjevalcem nove vere. Takrat je moral tudi Trubar pobegniti pred preganjalci in je šel v Nemčijo; tako se je v nemških mestih rodila prva slovenska knjiga, ki je imela postati vez med narodom in njegovim preganjanjem buditeljem.

Leta 1550 sta izšli v mestu Tübingen dve drobni knjižici, tiskani z nemškimi črkami: abecednik in mali katekizem v slovenskem jeziku. Ker sta knjižici izšli sredi verskih bojev, se Trubar kot avtor ni podpisal, marveč se je imenoval »prijatelj vseh Slovencev« in v uvodu napisal, da so to »ene bukvice, iz tih se ti mladi inu preprosti Slovenci mogo lahko v kratkim času brati naučiti«. Prvi dve slovenski knjigi, ki sta se rodili z velikimi težavami, sta nastopili svojo pot v domovino ter pomagali zaorati prve brazde na poprej nezorani njivi narodne prosvete in vzgoje.

Trubarjeva beseda je prvič našla sicer le malo odmeva, vendar sta obe knjižici že pet let kasneje izšli v novi izdaji, pridružile pa so se še druge verske knjige v slovenskem jeziku. Medtem ko Trubar marljivo nadaljuje svoje delo, postaja sad, ki ga je to delo rodilo, vedno bogatejši: kulturno življenje v slovenskih pokrajinah se je začelo prebujati, slovenska knjiga dobiva čim dalje več prijateljev in podpornikov. Po ustanovitvi tiskarne v Urahu, ki je pod Trubarjevim vodstvom tiskala slovenske in hrvaške knjige z latinskimi, glagolskimi in cirilskimi črkami, se je Trubarjevo delo razširilo preko

ozkih slovenskih mej in seglo na srbohrvaška tla, kjer je vzbujalo v življenje nove sile.

Kljub viharnim časom, ko so ob meje slovenske domovine udarjali krvavi turški napadi in je po deželi trajal boj med novo vero in njenimi nasprotniki, je kulturno delo napredovalo. Trubarju so se pridružili novi kulturni delavci, ki so njegovo delo izpopolnili z izdajo »Biblije« v prevodu Jurija Dalmatina, Bohorič pa je napisal prvo slovensko slovnico, s katero je stalno določil slovensko pisavo, ki je po njem dobila tudi ime.

Petintrideset let svojega življenja je Trubar posvetil književni dejavnosti. V tem času je napisal 22 slovenskih knjig, eno nemško knjigo, deset nemških predgovorov in posvetil v hrvaške in srbske knjige, natisnjene s cirilico in glagolico. Njegove knjige so se večinoma ohranile v enem izvodu, ker so bile izpostavljene močnemu zasledovanju od strani verskih komisij. Poleg svojega verskega de-

la pa je Trubar poudarjal tudi potrebo po splošni izobrazbi ljudstva in je stremel za tem, da bi se na Slovenskem organiziralo slovensko šolstvo. Zavedajoč se, da govori prebivalstvo posameznih slovenskih pokrajin različna narečja, je v svojih knjigah izoblikoval jezik, ki so ga razumeli vsi. S tem je postavil temelje, na katerih so umetniki naše besede slovenski knjižni jezik pozneje izoblikovali v umetniško izrazilo ter v njem ustvarili književna dela globoke miselne in čustvene vsebine.

Poslanstvo, ki ga je med Slovenci izvršil Primož Trubar, je velikansko. To dejstvo je toliko pomembnejše, ker je začel svoje književne načrte brez kake poprejšnje slovenske šolske izobrazbe, saj na Slovenskem pred njim ni bilo ne pravih šol ne tiskarne. Slovensko ljudstvo je živelo v kulturni zaostalosti in zanemarjenosti. Cerkev na Slovenskem se tudi po ustanovitvi ljubljanske škofije leta 1461, ki so jo vodili domači škofje, niti tedaj,

Svečan začetek Dunajskih slavnostnih tednov 1958

Dunajski Rathaus in trg pred njim sta bila preteklo soboto posebno svečano okrašena in pripravljena za začetek Dunajskih slavnostnih tednov 1958. Za okrasitev je posebno spretno poskrbela dunajska mestna vrtnarija, ki je za to uporabila na tisoče palm, lorvorjevih dreves, oleandrovih grmov, jegličev vseh barv in drugega zelenja, ki so ga pripeljali na tovornjakih. Slavnostna tribuna, ki je bila svečano okrašena z rdečo-belo-rdečimi zastavami, je med zelenjem izgledala, kot da bi stala nekje na travniku, tako lepo je bil trg ovenčan s cvetjem in zelenjem.

Pol ure pred slavnostnim začetkom so se na posebnem odru zbrali Dunajski simfoniki, ki so uglašali svoje instrumente. Medtem so se zbirali slavnostni gostje. Med njimi so bili predsednik parlamenta dr. Hurdes, zunanji minister Figl, vicekancler dr. Pittermann ter številni drugi ministri, diplomatski predstavniki raznih dežel ter drugi visoki zastopniki javnega, političnega in kulturnega življenja.

Za ta večer je bilo posebej zaposlenih še 260 policistov, ki so uravnavali promet in pospremljali slavne goste na njihova mesta. Le na ta način je spričo velikega navala bilo mogoče vzdržati red.

Ob zvokih državne himne je zasedel svoj častni prostor tudi zvezni prezident dr. Schörf, ki je točno ob 20.30 uri v krajšem nagovoru otvoril Dunajske slavnostne tedne, ki so letos že osmiči.

Vse navzoče je pozdravil predsednik kuratorija Dunajskih slavnostnih tednov, mestni svetnik Mandl, ki je med drugim poudaril, da ni mogoče naštevati vseh pri-

reditvev, ki bodo v vsem mestu v okviru teh slavnosti, ki bodo trajale tri tedne. Naštel je le številne prominentne sodelavce, umetnike, sodelovanje reprezentativnih mednarodnih zborov pri prvem evropskem zborovskem prazniku, teden z deli sodobnih avstrijskih opernih kompozitorjev v Dunajski državni Operi, dolgo vrsto dobrih opernih premier. Dalje je omenil kot zanimivo prireditvev na Dunaju v tem času od 18. do 21. junija »Evropski razgovor« ter otvoritev Dunajske mestne dvorane. Med slavnostnimi govorniki sta bila še prosvetni minister dr. Drimmel in mestni župan Jonas.

Po slavnostnih nagovorih so zadoneli instrumenti Filharmonikov, zaplesal je balet državne Opere. Ta dan je tudi prvič zadonela igra zvonov iz stolpa dunajskega Rathausa. Sedaj pa so na dnevnem redu številne prireditve na Dunaju, ki privabljajo tudi številne tujce.

V Moskvi je za mlade bralce dobro poskrbljeno

Pred 16 leti so v moskovski Leninovi knjižnici odprli posebno otroško čitalnico, ki je takrat razpolagala z zbirko okoli 7000 knjig. Danes je v tej knjižnici že okoli 70.000 najrazličnejših otroških in mladinskih knjig, ki se jih mladi bralci prav pridno poslužujejo. Dnevni obisk čitalnice, ki je leta 1942 znašal 135 bralcev, se je do danes zvišal na 400 do 500, šte-

ko je zaradi vladajočega nemškega plemstva na Slovenskem čedalje bolj rasel vpliv nemščine, ni zavedala dolžnosti do slovenskega jezika, ki ga je govorilo domače kmečko ljudstvo; te dolžnosti niso čutili niti redki učenjaki slovenskega rodu. Zato tem bolj občudujemo Trubarjevo delo, ki je zrastle v tujini predvsem iz njegove velike ljubezni do domovine in svojega naroda. Vstal je ob času, ko se je prerajal svet, in je v duhu svojega časa razoral slovensko njivo, da je rodila prvi kulturni sad. On je naš prvi glasnik nove vere, vere v življenjske sile malega naroda, ki se je takrat komaj zavedal, da živi.

Matica Srpska je tesno povezana z inozemstvom

Ena najstarejših znanstvenih ustanov v Jugoslaviji, Matica Srpska, ima zelo široko razpredeno mrežo s sorodnimi ustanovami v svetu. Stalne stike vzdržuje z nad 13 inozemskimi ustanovami, akademijami, knjižnicami, inštituti in slavističnimi seminarji.

Zelo se inozemstvo zanima za periodični in znanstveni tisk Matice Srpske. Cela vrsta državnih bibliotek in inštitutov pri številnih akademijah znanosti je izrazila željo, da bi na osnovi zamenjave dobivala vse izdaje Matice Srpske. Med takimi ustanovami so osrednje knjižnice v ZDA, Leninova biblioteka v Moskvi, Akademija znanosti v Göttingenu. V zadnjem času pa se za publikacije Matice Srpske zanimajo tudi mlade samostojne dežele Afrike, predvsem Tunis in Maroko.

Razstava mladih umetnikov v celovškem muzeju

V okviru Tedna mladine je med drugimi prireditvami v Celovcu tudi razstava mladih umetnikov v deželnem muzeju. Na razstavi so grafike, oljnathe slike in plastike mladih koroških umetnikov, ki kažejo veliko sposobnost in nadarjenost za umetniško ustvarjanje. Razstavljena dela so bila izbrana iz velikega števila vposlanih del. To delo je opravila zato določena komisija strokovnjakov, med njimi tudi dvorni svetnik dr. Rudan. Najmlajša razstavljalka šteje še komaj 11 let. Razstava bo odprta do 11. junija.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici Italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Nevarnosti obeh pojavov so na dlani. Nacionalni šovinizem slej ali prej bije njegove lastne nosilce. Kajti poleg zavestne izolacije ima kot posledico nujno tudi nehoteno zožitvev, ki pomeni za vsak organizem in še posebno za manjšine neizogibno politično, kulturno in lahko celo biološko smrt. Seveda v posebnih prilikah. Južni Tirolci se te nevarnosti sicer dobro zavedajo. V svoji zaverovanosti pa iščejo rešitev izključno ali vsaj prvenstveno iz ven svojih vrst, kar odpor proti njim in s tem škodljivost gornjih pojavov samo še stopnjuje.

Sad iste miselnosti je brez dvoma tudi ozkost in nestrpnost politične stranke SVP, ki je druga nevarnost v življenju manjšine. Saj je nekakšni notranji odsev šovinistične pretiranosti in načrtnega zoževanja na lastni krog pristašev. V ostalem potrjuje to medsebojno pogojevanost in odvisnost notranjih razmer ljudstev z njihovim zadržanjem do zunanjega sveta vsa zgodovina. Zato tudi zasleduje kljub načelu nevmešavanja ves svet tako

skrbno notranji razvoj v posameznih državah in so vsakdanji posegi političnih sil v notranje dogodke na raznih koncih sveta.

Nemci Južne Tirolske po letu 1918 ne poznajo več politične opredelitve po raznih interesih in vidikih posameznika, marveč je organizirana njihova politična dejavnost izključno v znamenju reševanja nacionalnega vprašanja. Temu vidiku so se morali podrediti vsi drugi interesi. Vsako drugo politično presojanje in gledanje je bilo proglašeno kot narodno izdajstvo.

V tem znamenju je vodil politiko manjšine od 1918 vse do svoje ukinitve po fašistih leta 1926 nekdanji »Deutscher Verband«. Poizkusi socialnih demokratov, da bi tudi v novem položaju ljudstva kot manjšine nadaljevali svojo politiko upoštevavanja in uveljavljanja tudi drugih pogledov in vprašanj, je bila z vsemi sredstvi neizprosno zatrta in onemogočena. Tako tradicionalnim zahtevam ozkega kle-

rikalizma kakor novejšim tokovom nacionalistov je takšna usmerjenost edino odgovarjala. Isto velja za dobo podtalnega političnega dela pod pritiskom fašistov, ko je politična disciplina in strnjjenost odgovarjala tako potrebi položaja kakor tudi osnovnemu načelu in miselnosti nacizma, ki je ob danih razmerah osvajal brez odpora odločilne položaje med manjšino.

Od septembra 1943 do maja 1945 je tudi v Južni Tirolski vladal nacizem s svojimi poznanimi političnimi metodami ustrahovanja in groženj, terorja in uničenja proti vsem drugače mislečim. Največji del Južnih Tirolcev je sicer z nacisti očitno sodeloval in smo nekatere vzroke za to že zgoraj omenili. Samo zelo redki posamezniki so njegove politične cilje in sredstva resno odklanjali in šli celo v zapore, taborišča ali pregnanstvo.

Zlom nacističnega Tretjega carstva v Južni Tirolski ni presekalo povezave z njegovimi duhovnimi tokovi. Spočetka je resda spravil v ospredje spet politične voditelje protinacistične smeri, predvsem krog okoli kanonika Michaela Gamperja. Neokrnjeni in povsem nedotaknjeni pa so ostali v deželi vsi številni vodilni nacisti

in množica njihovih navdušenih privržen-

cev predvsem med mladino. Novi čas ni nastopil v znamenju odločnega duhovnega preloma, marveč je pomenil največ zamenjavo vodilne garniture ter distanciranje od nasilnih metod in ciljev predhodnikov. V ostalem pa je dne 8. maja 1945 ustanovljena »Südtiroler Volkspartei« nadaljevala pot »železne discipline« in nemškega nacionalizma na znotraj in na zunanaj. Vnaprej je veljala njena neizprosna borba vsakemu morebitnemu uveljavljanju kakšne druge politične smeri ali grupacije med manjšino. Že vsak poizkus je naletel na njeno obsodbo kot narodna izdaja ali vsaj (v očeh njenega vodstva nič manj pogubnega) cepaštva.

Tako je bilo z vsemi silami preprečeno politično udejstvovanje pravtako maja 1945 ustanovljene »Socialdemokratische stranke Južne Tirolske«, katero je zadnjič 13. januarja 1948 ob pogajanjih za »Posebni statut« zastopal Anton Foglietti. Enako je SVP brez izbire sredstev nastopila proti »Belemu stolpu« pod vodstvom dr. Danderja pri občinskih volitvah 27. maja 1956 v Brixenu.

(Nadaljevanje sledi)

Pripravljamo se na 50. obletnico SPZ

Dne 15. junija hočemo koroški Slovenci dostojno proslaviti jubilej polstoletnega obstoja naše osrednje in vrhovne kulturno-prosvetne organizacije Slovenske prosvetne zveze.

Pred petdesetimi leti so za narodni obstoj slovenskega življa na Koroškem zaskrbljeni rodoljubi organizirali iz takrat že obstoječih prosvetnih društev Zvezo ter tako dali društvom močno hrbenico ter ustanavljali druge prosvetne celice po naših naseljih. Pogojno razmeram je Slovenska prosvetna zveza vzgajala slovensko ljudstvo na Koroškem, posredovala izobrazbo v zavesti, da je v znanju moč, širila slovenski tisk in ljudstvo usposabljala za razumevanje in sprejemanje kulturnih dobrin. V Zvezi včlanjena prosvetna društva so nastopala sama z neštetiimi kulturnimi prireditvami, pevskimi koncerti, amaterskimi dramskimi predstavami, tamburaško godbo ter prirejala mnogovrstna predavanja, tečaje in drugo, kar spada v dejavnost prosvete.

Prosvetna društva so v veliki meri izpolnjevala vrzel osnovne šole glede pouka materinščine. S knjigo in odrsko prireditvijo so kazala ljudem lepoto in vrednoto slovenskega jezika, vzbujala ljubezen do lastnega ljudstva in spoštovanje do drugih narodov in kultur ter ga utrjevala v značajnosti. Iz članstva prosvetnih društev so nastale mnoge zavedne družine na Koroškem od Zilje do skrajne Podjune ter so izšli borbeni ljudje, ki se v svojem prepričanju in velikem idealizmu niso ustrašili tudi največjih žrtev. Petdeset let Slovenske prosvetne zveze pomeni 50 let borbe, naporov in prizadevanja za kulturni in s tem povezani socialni in gospodarski napredek slovenskega ljudstva na Koroškem. Organizacija živi svoje življenje in tudi Slovenska prosvetna zveza je doživljala vznesene vzpone, razveseljive uspehe, toda tudi črne čase trpljenja in ponižanja v prvi, še bolj pa v drugi svetovni vojni, ko je fašistični vandalizem barbarsko zatrl in uničil slovensko kulturno dejavnost in nasilno izstreljal in preganjal številne društvene člane.

Zaradi tega bo in mora biti proslava 50. obletnice Slovenske prosvetne zveze velik in svečan praznik za vse koroške Slovence. Prosvetna društva se v mnogih krajih marljivo pripravljajo, da dajo slavnostnemu dnevu dostojen pečat in vsebino. Pevski zbori, moški in mešani, se vadijo in pripravljajo pester spored. Združene mešane zборе, ki so že z uspehom prestali svojo preizkušnjo na turneji na Štajerskem in kjer sodelujejo zbori prosvetnih društev iz Št. Ilja, Bilčovsa, Kotmare vesi in Radiš, vodi in vadi priznani pevovodja in skladatelj Pavle Kernjak, združene moške zборе, ki sestojijo iz zborov prosvetnih društev Pliberk-okolica, Železna Kapla, Št. Vid v Podjuni, Radiše in Loga ves, pa pripravljata Foltej Hartman. Tamburaški zbori v Bilčovsu, Kotmari vesi, na Brnci in v Zahomcu pa si osvajajo godalno znanje in ga izpopolnjujejo pod vodstvom Mirka Pajerja ter vidno napredujejo od vaje do vaje. Pričakovati je, da se bodo izvrstno vključili v skupni spored. Seve so na dnevnem redu tudi primeren slavnostni govor in pozdravni nagovori.

Tradicija Slovenske prosvetne zveze, pomen in namen njenega petdesetletnega dela nas obvezujejo, da praznujemo jubilej dostojno in z vso resnobo. Po njej se je naše, kakor večkrat pravimo, preprosto ljudstvo kljub pomanjkljivi šolski izobrazbi dvignilo na kulturno stopnjo ter si osvojilo precejšnjo izobrazbo in razgledanost. Mnogo jih je, ki so hvaležni, da so šli skozi prostovoljno šolo prosvetnih društev. Obvezuje nas pa tudi spoštovanje do onih, ki so, orali ledino naše prosvete ter so utrjeni na življenjski poti polegli v grobove. Počastiti pa hočemo tudi živeče pionirje prosvetnega dela, ki nam bodo zgled, saj so svoja mlada leta z vso predanostjo posvečali naši organizirani prosveti ter stali trdno, kakor skalna stena pred srditim valovjem.

Vsi mladi in stari preizkušeni prosvetaši, ne zamudite tega dneva, oskrbite si pravočasno vstopnice, ki jih dobite pri domačih prosvetnih društvih in v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu. Pridite v Celovec iz vseh naših dolin. V skupnem velikem srečanju hočemo manifestirati za skupno stvar. Jubilejni dan naj bo dan nove pobude za zalet, da vse bolj zaživi naše prosvetno delo in gibanje po vseh naseljih naše lepše domovine!

Po naši zemlji

Ogledali smo si napravo za sušenje sena

Minulo nedeljo se je na povabilo Slovenske Kmečke zveze zbralo na Deščicah pri kmetu Vinku Gröblacherju več kot 40 kmetov in kmečkega naraščaja, da so si ogledali napravo za sušenje sena na skednju. Zanimanci za napravo niso prišli le iz bližnjih vasi, temveč tudi iz oddaljenih krajev, kakor iz Bač, Kotmare vesi, Bilčovsa, Mač in iz Št. Jakoba v Rožu.

Tajnik SKZ je pozdravil navzoče, nato pa je povzel besedo Vinko Gröblacher ter prisotne seznanil s proizvodno smerjo na svoji vzorni kmetiji. Na 16 ha kmetijske površine redi 26 govedi. Na njivah prideluje seno in silažo. Da bi bil čim manj odvisen od vremena, je lani pričel sušiti seno s prezračevanjem na skednju.

Ta način konserviranja sena je dober, boljši kakor katera koli druga pri nas poznana oblika sušenja. Udeleženci so lahko videli seno, kjer se stebel držijo še vsi lističi ter je krma lepo zelena. Prepričali so se tudi, da je živina izredno lepo re-

jena, ko pozimi ne dobiva druge krme, kakor seno in silažo. Prisotni so občudovali preprosti način naprave za sušenje sena in sklepali, da si jih bodo tudi sami uredili. Ob koncu je Gröblacher spustil ventilator v pogon in kmetje so strmeli nad učinkom, ko so čutili pritisk zraka in vetra, ki je uhajal skozi sapnik na skednj. Vsi so se lahko prepričali, da je sušenje na ta način mogoče.

Pri ogledu naprave za sušenje kakor tudi stroja za tlačanje silaže »Silofixa«, ki je Gröblacherjev izum, so udeleženci stavili toliko vprašanj, da je Gröblacher komaj utegnil odgovarjati.

S poučnim in zanimivim ogledom so bili vsi zadovoljni. Popoldanske ure so bile koristno izpolnjene, ko so se udeleženci seznanili, koliko se more na kmetiji na preprost način poenostaviti delo za razbremenitev kmečke družine, če kmet le dobro premisli ter se pogumno loti ustrezajočih sprememb.

Spet nekaj malega iz Bilčovsa

Od davnih dni že pravijo, da se veselje in žalost menjavata v človeškem življenju. Reče se: Dež za soncem mora biti, za veseljem žalost priti! Vreme pa nam letos, kakor seve tudi drugod, ni naklonjeno. Za vrstjo vročih jasnih sončnih dni ne dobi naša zemlja zaželjenega in toliko potrebnega blagodejnega dežja. Srednja pot najboljše pot, so dejali naši stari. Tudi pri vremenskih razmerah bi bila potrebna tista prava zlata sredina. Toda je že tako, enkrat je prehuda moča, drugič pa spet preveč suho. Človeštvo pa žal dolejši še ni iznašlo v takih primerih uspešne od pomoči. Letošnja pomladanska suša je povzročila že veliko škodo ter ima zelo škodljive posledice za naše kmetijstvo. Krme za živino bo malo in zelo slabo kažejo tudi vigradni posevki. Kmet ima pač vedno svoje težave.

Kakor se v človeškem dogajanju vrstita veselje in žalost, hočemo najprej poročati žalostno vest iz našega kraja. Pred nedavnim je umrla Uršula Krušič, p. d. stara Huntarca v Pugaradu. Pokojna mati je dosegla častljivo starost 82 let. Lepo število žalnih gostov jo je spremilo na njeni

zadnji poti k večnemu počitku. Naj ji bo miren počitek v domači zemlji!

Druga novica pa je veselega značaja. Dne 25. maja smo obhajali veselo poročno slavje mladega para. Poročila sta se mladi Črnej na Mali gori in brhka nevesta, ki si jo je izbral pri p. d. Goričniku v Spodnji Vesci. Čestitamo in želimo novoporočencema mnogo srečnih let!

Velikovec

Pred nedavnim je bila v Velikovcu konferenca Občinske zveze za okraj. Namen zveze je, da v njej organizirane občine po svojih izvoljenih zastopnikih lažje in boljše uveljavljajo svoje koristi pri nadrejenih ustanovah. Navzoče zastopnike je pozdravil dosedanj predsednik Skorjanz, župan na Rudi. Pri volitvah so izvolili naslednji odbor: predsednik Martin Hosp, župan v Velikovcu, namestnik Šimen Skorjanz, župan na Rudi, tajnik Šimen Woschank, župan na Bistrici pri Pliberku, namestnika Tomaž Miklau, župan v Grebriču in Franc Schweinzer, župan v Dobrli vesi.

Mučna zaskrbljenost na kmetih

Želimo, da bi, preden bodo te vrstice v tisku zagledale beli dan, poškrpil žejno zemljo blagodejen dež. Mandlov koledar napoveduje, kakor pravijo nekateri kmetje, za četrtek dež, danes, ko to pišemo, pa je sredo. No da, Mandlov in stoletni koledar imata često prav in zadeneta, da nekje v svetu morša le dežuje, svet pa je precej velik. V hudi stiski se človek oprijemlje vsake bilke in upa. Naj bo kakor koli, oddahnili bi se kmetje, če bi njihove travnike in polja napojil dež, po katerem zeva milijone usihajočih rastlin že dober mesec dni.

Kakor da bi se narava uprla in ovrгла večni red, noče biti mokrote in sonce žge ter suši zemljo. Holmi postajajo iz dneva v dan bolj ožgani, živina je oskubila pašnike, pomladka pa ni in kjer so pokosili, so se posušile še korenine. Suša je po doslej vidnih znakih napravila za naše kmetijstvo neprecenljivo škodo, ki jo najbolj občuti naš hriboviti kmet ter kmetje v Podjuni, kjer je zemlja v pretežni večini revna in peščena. Že pozimi so bili kmetje s snežnim polomom drevja v gozdovih občutno oškodovani, sedaj pa grozi pomanjkanje krme in škoda, ki je že nastala, tudi s skorajšnjimi padavinami ne bo več popravljena. Ozimno žito je v razvoju zaostalo ter mu poleg prisilne zoritve grozi izsušitev. Jarina in drugi pomladanski sadeži, sejani in posajeni itak pozno, pa si nikamor ne morejo pomagati. Posledice bodo žalostne, če ne bo krme za živino in domačega kruha za družino. Stanje živine bodo morali znižati in zaradi

velike ponudbe poceni oddati. Vse to bo imelo zle posledice tudi za obnovo in okrepitev gospodarstva v prihodnjih, morda ugodnejših letih.

Pristojne kmetijske oblasti in ustanove imajo nujno nalogo, da storijo pravočasno primerne ukrepe za preprečitev gospodarskega poloma našega kmetijstva. Naše marljivo in delavno ljudstvo to pričakuje in upravičeno zahteva, ker se kljub obupnim izgledom na letino iz dneva v dan brez počitka posveča svojemu navadnemu delovnemu redu.

Taborjenje Rdečih sokolov v Borovljah

Zivahno mlado življenje je ob binkoštih vladalo v taborišču Rdečih sokolov pri Borovljah. Rdeči sokoli, mladinska organizacija, ki si prizadeva, svoje člane vzgajati po posebnih smernicah za koristne in pošteno člane človeške družbe ter sprejemljive za sožitje v mednarodnem svetu, prireja vsako leto svoje tradicionalno srečanje. Okoli 300 Rdečih sokolov se je minule praznike zbralo v Borovljah, kjer so po vseh svojstvenih predpisih postavili šotore. Postavili so jih v krogu, v sredi pa drog z zastavo, simbola organizacije.

V soboto zvečer so tabor otvorili, kjer je bil v pozdravnem nagovoru naglašen pomen srečanja v zvezi z mednarodnim taborom pri Dunaju. Spregovorila sta tudi deželni predsednik Prijateljev otrok Franc Pogatschnig ter predsednik Prijateljev

PRIREĐITVE

VABILO

Slovensko prosvetno društvo »Edinost« v Pliberku bo gostovalo z igro

„MIKLOVA LIPA“

v nedeljo, dne 8. junija 1958, ob 11.30 uri v **Železni Kapli** v farni dvorani.

Igra, katere motiv izvira iz zgodovinskega dogajanja v kapelški okolici v davni preteklosti, bo gotovo zanimala staro in mlado ter vse srčno vabimo k številni udeležbi.

Borovlje

Štiriinidesetletnemu delavcu Herbertu Rainerju se je pri popravljanju puške primerila v puškarski delavnici precejšnja delovna nesreča. Najprej je hotel puško preizkusiti s strelom, vendar se ni sprožila. Ko se je hotel prepričati, kaj bi moglo biti temu vzrok, se je potem, čim je pritisnil zavoro, sprožil strel ter ga je projektil zadel v zgornje stegno in izstopil spodnjem stegnu. Zdravnik je odredil, da so ponesrečenega spravili v bolnišnico.

Dole pri Vetrinju

Pred nedavnim je umrl Pavel Otrob, ki mu v življenju niso ostale prihranjene hude preizkušnje zavednega slovenskega moža. Svojučas je bil posestnik gostilne pri Kanonarju ter je živel v zadovoljivih gmotnih razmerah.

Pozneje pa je prišla znana gospodarska stiska, proti kateri se je tudi Otrob krepko boril. Toda okoliščine so bile močnejše, da ji je podlegel in zgubil posestvo. On sam je bil vedno prepričan, da so njegov gospodarski polom pospešile posledice njegove narodne zavesti in so ga uničili šovinisti, ko je vse od tedaj, ko je dal svojo dvorano na razpolago za slovenski koncert, čutil gospodarski pritisk narodnih nasprotnikov. Kriza je bila tedaj nepremagljiva in zanimivo je tudi povedati, da se je dražbe, pri kateri je prišel ob svoje posestvo, udeležil tudi Kärntner Heimatbund.

Ob svoje premoženje prišli Pavel Otrob je vedno tožil, da so tega krive šovinistične mahinacije. Kot hlapec Jernej je povsod pri sodiščih iskal pravice, toda prav kakor hlapec Jernej pri vseh instancah zaman.

Pravice, ki jo je iskal, ni dosegel, šele smrt mu je umirila njegovo užaljeno in nad krivičnim redom razočarano srce. Naj si pokojni v miru spočije v domači zemlji!

Razne vesti iz Koroške

Pred nedavnim se je v koroški pečini pripetila huda delovna nesreča, ki je prizadejala 17-letnega delavca Herberta Weitzerja iz Žitare vesi. Nad cesto so razstreljevali kamenje. Ko je Weitzer šel pod krajem razstreljevanja, se je v istem trenutku odtrgalo okoli 3 kubične metre kamenja in zdrvelo na cesto, zadelo delavca in ga potegnilo okoli osem metrov globoko v obirski potok. Da se ni zadržil, je pripisati le hitri pomoči delovnih tovarišev. Kljub temu pa se je hudo poškodoval na glavi in si pretresel možgane.

KOLENDAR

Petek, 6. junij: Norbert
Sobota, 7. junij: Robert
Nedelja, 8. junij: Menard
Ponedeljek, 9. junij: Primus
Torek, 10. junij: Margareta
Sreda, 11. junij: Barnaba
Četrtek, 12. junij: Janez

Trgovci s človeško lahkovernostjo

Razprodaja parcel na Mesecu za mali denar

Dva nenavadna dogodka, o katerih bomo pisali, kažeta, da je precej ljudi po svetu zajela nekakšna epidemija medplanetarnih potovanj.

Tako je že v začetku septembra 1955 generalni direktor španskega turističnega urada prejel prošnjo, naj dovoli ustanovitev potovalne agencije za medplanetarne polete. Prošnjo je podpisal novinar Jose Maria Bajon, strokovnjak za astronautiko.

Tedaj je bil videti Bajonov predlog smešen. Toda španski novinar je imel na razpolago dokaj zanesljive podatke. Ko se je mudil v Parizu je namreč obiskal znane francoskega strokovnjaka za polete v vesolje prof. Ananova. Ta je mladega novinarja prepričal, da ni daleč dan, ko bodo ljudje lahko poleteli v vesolje.

Takoj po povratku domov je Bajon začel široko akcijo za prodajo vozniških listov za polet v vesolje. V kratkem času so prodali nad 3000 vozniških listov z datumom »Dan X leta 1974«!

Ko sta umetna satelita začela krožiti okrog zemlje, je Bajon pozval »rotnike«, naj gredo na specialni zdravniški pregled, da bi tako ugotovili, ali so sposobni za polet v vesolje.

Kaže, da se je temperamentni Španec malo prenegljal — predvsem zato, ker je datum odhoda še vedno daleč, pa tudi zato, ker mu španske oblasti niso dovolile ustanoviti agencije za medplanetarne polete. Kljub temu pa je Bajon že dal tiskati prve potne listke za polete v vesolje!

Robert Coles, bivši ravnatelj newyorškega planetarija pa se je pokazal ne samo kot dober poznavalec nebesnih teles, marveč tudi kot dober psiholog. Domislil si je, da ne bi bilo napak izkoristiti člo-

veško nečimrnost in lakomnost in tako je začel prodajati — parcele na Mesecu. V časnikih so se pojavili oglasi, v katerih je pisalo, da je naprodaj zemljišče okrog žrela ugaslega vulkana Kopernik, ki leži na severovzhodni strani Meseca. Zemljišče je bilo poceni — dva dolarja za hektar, vrh tega pa je »zemljiška listina« dala »lastniku« pravico do izkoriščanja vseh rudnih in naravnih bogastev (vštevši kopanje urana, pa tudi pravico do lova in ribolova!), kakor do drugih turističnih atrakcij. Coles je dal celo natisniti zemljevid ognjenika Kopernik z vsemi podrobnostmi...

Napoleon ni imel sreče

Ko je Napoleon III. postal francoski cesar, je dal tiskati nove bankovce, na katerih je bila njegova slika. Na bankovcih je bil še napis: »Vsako ponarejanje se bo strogo kaznovalo«. Bakrorezec pa je na bankovcu za 100 frankov urezal na cesarjevem plašču tele besede: Cesar je mrtev, naj živi republika! Te besede so bile tako skrivne, da jih ni nihče opazil. Tudi ni nihče opazil tistega »ne«, ki ga je bakrorezec vpletel v stavek: Ponarejevalec — »(ne)« bo strogo kaznovan. Ko je bila prva serija bankovcev v prometu, so odkrili ukano. Začeli so iskati bankovce s tem napisom, Raziskovalci so končno ugotovili, da je bil bakrorezec navdušen republikanec in da se je hotel iz cesarja temeljito ponorčevati. Krivca niso mogli poklicati na odgovornost, kajti o pravem času je pobegnil v Anglijo. Kljub vztrajne-

mu iskanju pa francoskim bankirjem ni uspelo, da bi našli vse bankovce. Danes se prav gotov nahajajo v posesti vnetih zbiralcev, kajti njihova idealna vrednost je neprecenljiva. Bankovce so v tistih časih imenovali »non bankovce«.

Čeprav je vsakomur jasno, da gre bodisi za posrečeno šalo ali prevarantstvo, se je vendar že pred dvema letoma našlo v Ameriki nad 4000 ljudi, ki so za »mali denar« kupili dobro zemljišče na Mesecu. Podjetni gospod Coles pa si je sezidal udobno vilo — toda ne na Mesecu, marveč v New Yorku.

Ko pa sta jela okrog Zemlje švigati umetna satelita, so se »lastniki« parcel na Mesecu zbali, da bodo Rusi prej prišli tja kot Američani. In tako so se obrnili na svoje advokate, češ da jih je Coles spe-

ljal na led...

Ptice ovirajo letalstvo

Nesreče zaradi trčenja ptic v letalo so že dolgo vrsto let posebna skrb letalskih strokovnjakov. Čeprav tisk o takih nesrečah le redko poroča, so v resnici precej pogoste. Od januarja 1950 do junija 1955 so ptice poškodovale 401 letalo, med njimi celo reaktivna letala.

Zaradi tega je poveljstvo ameriškega letalstva naročilo sekciji za varstvo letenja, naj ta problem podrobno prouči in predlaga varnostne ukrepe. Podatke so kmalu zbrali, vendar primerne rešitve še niso našli. Pripravili so pa že več predlogov, med njimi naslednje:

Uničijo naj vsa ptičja gnezda v okolici letališč. Ta predlog so odklonili zaradi federalnih zakonov o varstvu ptic.

Odvračanje krilatcev z močnimi zvoki, ki posnemajo krike splašenih ptic, se v Angliji ni obneslo.

Izurjeni sokoli naj bi stalno krožili okoli letaliških centrov in lovili nadležne ptice. Predlog je zavržen kot nehuman.

Uporabili so tudi ultrazvok za razprševanje ptičjih jat, zlasti ob selitvah, uspeh pa je bil nezaten.

Mladinski kriminal je težko vprašanje za policijo velikih mest

Tolpe mladoletnikov v velikih mestih postajajo vedno večji problem, ki ga policijske oblasti le s težavo sledijo. Newyorški župan je bil prisiljen izvesti veliko policijsko gonjo proti tolpom mladoletnikov, ki strahujejo prav po gankstersko cele mestne četrti. Ti mladoletniki napadajo po parkih ljudi, se pretepajo med seboj, saj je policijsko registriranih nič manj kot 500 različnih tolp, ki med seboj krvavo obračunavajo, vsi skupaj pa napadajo mirne pešce ob vseh mogočih priložnostih. Tako so podivjani, da je tipičen primer tale:

Skozi neki newyorški predel sta šla neki invalid in njegov prijatelj na sprehod. Za invalida je bilo usodno, da se je med razgovorom zasmegal. Nenadoma je skočilo nekaj fantalinov nanj in z noži so ga kar pri belem dnevu zaklali. Ko so jih polovili, so na vprašanje, zakaj so to storili, rekli: »Mislili smo, da se smeje nam in mi se ne pustimo žaliti.« To so bili fantje stari po 14. in 15. let.

Zopet drugi je izjavil, ko je zaklal svojega sošolca, da je to storil — in to je povedal s cinično hladnokrvnostjo — ker bi pač rad vedel, kako škrtá nož ob kosteh. Vse te tolpe imajo svoja imena, ki so naravnost smešno neverjetna. Tako je tolpa, o kateri pišemo imenuje »Egiptovski kralji«. Newyorški župan je v svoji odločni akciji uporabil ne le redno policijo, pač pa tudi gojence vseh policijskih šol v državi New York. Toda jasno je, da bo vse skupaj malo zaleglo, ker mladina, ki živi brez pravega doma in reda, popi-

va, kupuje revolverje, ki jih je v Ameriki mogoče nabaviti brez orožnega lista, mesarske nože in se ukvarja z mamili, ne bo nikoli sposobna za moralno pametno življenje.

Pa to ni samo v Ameriki! Tako besneje mladoletnikov, za katero psihiatri ne najdejo pravega vzroka, vlada tudi po nekaterih večjih mestih Evrope. Tako je bila v mestu Rimu pred kratkim odkrita in zajeta tolpa, ki se je nazivala »Kalifi«. Ta tolpa sicer ni ubijala, zato je po svojem junaškem temperamentu temeljiteje kradla vse, kar je prišlo pod roko, od avtomobila pa do lire. V Nemčiji, zlasti v Hamburgu, kjer je zloglasna četrt Sv. Pavla in se po tamkajšnjih breznicah zbira ves izmeček življenja, se pa spet mladoletniki specializirajo v pretepah z orožjem in brez njega, razbijanjem izložb in od časa do časa pretepejo celo kakega policajca. Ker kot mladoletniki v neki meri uživajo prizanesljivost roke pravice, znajo to izkoristiti, zato norijo in divjajo, morijo in ropajo.

Nekaj številčk iz Indije

Leta 1946 sta od 1000 mater umrli na porodu dve; povprečna doba življenja, ki jo je tedaj mogel Indijec pričakovati, je znašala 27 let. Istega leta je bil v Indiji en zdravnik na 6.300 oseb, na 50 tisoč ljudi pa ena bolnišnica.

Že leta 1954 je umrljivost, zlasti pri otrocih, izdatno zmanjšana; povprečna doba starosti pa se je zvečala na 32 let.

Šola za čudežne otroke

Pred meseci so bili časopisi polni novic o 13-letnem Fredu Safieru, ki se je vpisal na znamenito ameriško vseučilišče Harvard in to celo na jedrsko fiziko. Pred dnevi pa je vso Ameriko osupnil deset in pol let star Robert Strom, ki je brez oklevanja popolnoma pravilno odgovoril na vsa vprašanja priljubljene televizijske igre »Podvoji ali pusti«. Vseh 16 vprašanj je dobil s področja fizike, matematike, astronomije in kemije. Fantu je stvar vrgla 192.000 dolarjev — kar sami preračunajte, koliko bi to dalo v našem denarju!

Da bi dobili vsaj malo pojma o neverjetnem uspehu tega otroka, objavljam nekaj najlažjih vprašanj, na katera je odgovoril. — Milja je dolžinska mera. Kaj pa meri angstrom? Kje leži krater Kopernik? — Od leta 1940 so umetno naredili devet novih elementov. Katere? — Sonce je najsvetlejša zvezda, ki jo vidimo z zemlje. Naštejte naslednjih osem in po-

vejte, katerim ozvezdjem pripadajo! — Katere kemične reakcije lahko opazujemo pri sledečih mešaninah: voda in kovinski rodij, klorhidridna kislina in natrijev lug? — Zvezde so klasificirane po njihovih spektrih. Te skupine označujejo velike črke. Katere so značilnost skupin A, G in M? Opozorjamo še enkrat, da so to najlažja vprašanja. Vsako izmed ostalih enajstih vprašanj ima več teksta kot vsa zgornja skupaj. Robert je moral n. pr. računati in razlagati verižne reakcije pri nuklearnih procesih na soncu in še kopico težjih stvari.

In zaključek? V ZDA ustanavljajo posebno šolo za čudežne otroke. V Franciji pa celo že imajo tako ustanovo. Upravljeno se pa marsikdo vprašuje, ali gre v takih in podobnih primerih, kot je mali Robert, za resnične genije ali pa le za dovršeno papagajsko izurjenost. Tudi v tem primeru bi morali priznati, da ima Robert Strom vsaj genijalen spomin.

POD SVOBODNIM SONCEM

DRUGA KNJIGA POVEST DAVNIH DEDOV

Radovan se je ob veseli lučki ozrl v trgovčeve oči. »Naj me sreča volkodlak, če ni Numida.«

»Prejasnost, poslušaj! Prelesti ne bo v moji besedi! Hun si mi rekel, ker si me pogledal. Toda nisem, Sloven sem, pevec, ki cestujem od severa na jug in z juga na sever. Gradišča Slovenov me goste in Bizanc odpira taberne, ko zapoje moja struna. In ne samo taberne, godel sem pred despotom, v vili Epafrodita veljaka sem prebival.«

Trgovce je stisnil ustnice in se nagnil s stola proti Radovanu.

»V vili Epafrodita? Kaj govoriš? Ne imenuj tega imena! On je upornik, izdajalec svetega dvora.«

»Gospod, rekel si, da umro moje besede pod šotorom! Ne verjamem, da je izdajalec. Otimal je nedolžnost. Otel je Iztoka, otel Ireno!«

»Ne izgovarjaj teh imen! Smrt zadrigne usta tistemu, ki jih izgovori.«

Trgovcu se je jasno približal odmev prošle zgodbe. Stopil je pred godca, položil mu roko na rame in se vsesal s pogledom v drobne, sive oči Radovanove.

»Mir s teboj, očka Radovane! Jaz sem Numida! Nisi se motil.«

Tedaj je Radovan vnovič nastavljal, da bi zagnal krik; razpel je roke in segel po Numidi. Ta pa mu je pritisnil dlan na usta, dvignil kazalec in zapovedal:

»Skrivnosti so mrtve! Ne smejo iz šotoral!«

Radovan je spoznal, da je Numida sredi spremstva, ki ne sme vedeti, od kod je in kam potuje njihov glavar. Zamahoval je torej z rokami od nemega veselja, pritisnil dlan na prsi, grabil Numido za roko in jo poljubljal, udarjal v smeh, pa ga krotil s pritisnjeno dlanjo pred usti, se zakolebal navsezadnje po tleh in utripal z nogami kakor razposajen pastirec.

Ko se je pomiril, se je stisnil k Numidi in mu zastavil skrivnostno vprašanje: »Imaš kaj Epafroditovega vina?«

»Imam, očka! Napiješ se, da se ti skrije mesec ponoči in zažare zvezde ob belem dnevu.«

»Ah, Epafredit, ko bi ti vedel, kako neizmerno te ljubi Radovan!«

Numida se je nasmehnil in pomežiknil ter šel iz šotor. Več je straži, da se oddalji na levo in desno po cesti, ostalim pa je ukazal spat. Stopil je še k velikemu vozu, zagrnjenemu s težkim platnom in šepetaje vprašal sužnja ob njem. Suženj mu je nemo odkimal, nakar mu je Numida z dvignjeno roko naročil strogo povelje. Kuharju je namignil, da prinese vina v šotor in pripravi večerjo za hunskega gosta.

Ko se je Numida vrnil k Radovanu in je postavil kuhar takoj za njim vrč vina na pisan prt sredi šotor, je godec segel po pijači, nastavljal in pil z zaprtimi očmi,

kakor bi vsrkaval največjo in edino slast življenja.

»Kot nekdan v Bizancu,« je začel godec globoko dihajoč in držeč v rokah lončeno majoliko.

»Na vse bogove, tvoje in moje, ni ga pod soncem, ki bi te ljubil bolj resnično od mene!«

Nastavljal je vnovič in lokal sladko lezbiško vino z neizmernim užitkom in velikim spoštovanjem.

»Kot nekdan v Bizancu in vendar desetkrat boljše je to vino. Zakaj stradal sem ga, odkar sem se ločil od Epafrodita!«

Numida se je zleknil na mehko kožo perzijske kože in se naslajal ob godčevi radosti.

»Radovane, razodeni mi, čemu si se pohunil?«

Godec je iz navade razklenil palec in kazalec, da bi vlovil dolgo brado, ki je ni imel.

»Počemu sem se pohunil? To je važna ukana! Tako važna in imenitna, da bo deseti rod še pel pesmi o nji. Toda sedaj ne vprašuj dalje. Ko bi ti razodeval, pograbila bi me taka žalost in ugriznil tolik gnev, da ga ne utolaži niti Epafroditovo vino. Jutri povem. In ti se boš čudil, da ti preminejo tri noči brez spanca. Pomni, tri cele noči! Ali sedaj mi govori ti o Epafrodu, o Ireni.«

»Oba oteta, oba srečna!«

74

»Kaj blebečeš, Hun? O kom sanjaš, da izgovarjaš neznano ime?«

Trgovčev glas je zvenel tuje, zadirčno. Radovana je popadla skrb. Če se je zmotil! Ozrl se je na spremstvo. Neznani, resni obrazi. Na njih nikakega usmiljenja, vsaka guba, vse poteze kakor iz jekla. Radovan se je priklonil trgovcu v veliki ponižnosti.

»Velmožni, ne streljaj strelc iz svoje ga obličja na popotnika, ki ti prinaša mir in nosi v srcu svete skrivnosti. Naj tvoja brezmejná velikodušnost ponudi uho popotniku. Tako ti Krista, ne pokesaš se!«

Trgovce je pazil na starčev glas s tankim posluhom. Daljni odmev se je čimdalje bolj bližal. Nekaj kakor znana povest mu je vstajalo v duši.

»Izvoli za menoj v šotor!«

Za trgovcem in popotnikom se je strnila zavesa ob vходу. Spremljevalci so zapili kopja v zemljo in se zbrali ob ognju.

»Govori, Hun! Pod šotorom umrjo tvoje besede, Zaupaj!«

ZA GOSPODINJO IN DOM

O snažni postelji

V vsakem domu je poleg kuhinje največje vprašanje — postelja. Kajti v postelji preživimo dobro polovico življenja, v njej si spočijemo in si naberemo novih moči za nadaljnje delo. Zgodí pa se večkrat, da ravno postelji posvečamo premalo pažnje, posebno še na kmetih. Pogosto so ravno postelje v vaških hišah vse prej kakor snažne ali higienične. Tako imajo ponekod grdo razvado, da spravljajo v postelje različno umazano perilo in druge cunje... Vse to spada v poseben zabor, ne pa v posteljo. Večkrat je tudi posteljnina hudo zanemarjena, kakor da bi ne imeli dovolj vode in mila v današnjem času. Zapomnimo si, da je treba posteljnino večkrat prezračiti na soncu. Sonce je največji uničevalec različnih povzročiteljev nalezljivih bolezni, sonce je prvo razkuževalno sredstvo. Izrabljajmo ga kar največkrat. Če je mogoče, si naredimo za odeje in blazine več prevlek, da jih lahko izmenjamo in peremo. Na ta način bomo preprečili mnogo bolezni, posebno kožnih. Tudi ličkanje večkrat prezračimo in če je staro, ga izmenjamo z novim, da ne bomo imeli v njem samega prahu. Če pa se v posteljnini zaredi mrčes, ga bomo najlepše odpravile, če posteljo temeljito umijemo z vrelo vodo, posteljnino prezra-

čimo na soncu, prevleke pa operemo in prelikamo z vročim likalnikom.

Če že govorimo o prostoru za spanje, še nekaj o skupnem spanju in ležišču za dojenčka. Ne dopustimo nikoli, če le mogoče, da bi spali otroci z odraslimi v skupni postelji. Če že ne gre drugače, potem naj spijo otroci skupaj. Otroke položimo k spanju tako, da ima eden glavo pri zglavju, drugi pri nogah. Tako preprečujemo okuženje z dihanjem, ki je pri mnogih nalezljivih boleznih najpogostejša pot okuženja.

Dojenček mora imeti brezpogojno svoje ležišče, ki je lahko narejeno iz še tako

preprostih sredstev, toda mora biti daleč proč od ležišča odraslih. Isto naj velja tudi za bolnikovo ležišče, če mu že ne moremo urediti postelje v posebni sobi, kar je vsekakor dosti bolj zdravo za bolnika samega in za ostalo družino.

Poskrbimo, da bodo spalni prostori dovolj zračni, dobro pa je, če se navadimo spat pri odprtem oknu.

Pred spanjem si tudi umijemo roke in če je le mogoče, tudi telo. Pametno bi bilo, če bi si vsaka gospodinja, mati in žena, omislila preprosto leseno kad. Seveda se mora kopati vsak v sveži vodi, ki naj bo primerno mlačna.

Okna se bodo lesketala

Če je okensko steklo zelo umazano (od prahu, dima, od muh itd.) ga najprej obrišemo z vlažno krpo, takoj zatem raztopite malo bele krede v vodi. V raztopino namočite krpo ter obrišete steklo. Zatem ga je treba samo še ponovno obrisati s suho krpo. Če so še ostali madeži, jih očistite z vodo, v kateri je nekaj kapljic amoniaka. Steklo se bo bolj lesketalo, če ga boste po čiščenju obrisali s krpo, namočeno v alkoholu ali špiritu.

Če ne utegnate oken dolgo čistiti, ope-

rite steklo s toplo vodo, v katero ste na liter vode dali žlico boraksa. Seveda morate prej obrisati prah. Okensko steklo je najbolje čistiti, kadar ni sonca.

Še veliko hitreje boste steklo očistili s kepo papirja (najbolje časopisnega) namočeno v špiritu. Mastne madeže boste odstranili, če jih boste očistili s koščkom narezane čebule. Okenska stekla, ki so izgubila sijaj in postala motna, je treba čistiti s krpo namočeno v kisu, zatem pa obrisati s koščkom jelenjega usnja.

Hrapava stekla čistimo s kloro kislino, raztopljeno v vodi. Razmerje med vodo in kislino mora biti 8:1. Stekla čistimo s ščetko, namočeno v tej raztopini, zatem pa jih operemo s čisto vodo. Naposled jih je treba obrisati z jelenjim usnjem ali mehko krpo.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Krvavitve iz nosa

Krvavitve iz nosa so lahko znak popolnoma nedolžnega, obolenja, lahko pa so v zvezi tudi s težko, da celo smrtno nevarno boleznijo.

Vemo, da je nosna sluznica izredno bogata s krvnim ožiljem. Skoro na vsak korak vidimo ljudi, ki si s prstom »čistijo« nos. To ni samo grdo, temveč lahko pride na ta način tudi, do okvare ožilja v sluznici, kar povzroča večjo ali manjšo krvavitve iz nosa. Umazani prsti pa lahko povzročijo infekcijo.

Pogost vzrok krvavitve iz nosa so tudi polipi. Polipi v nosu so pecljati izrastki sluznice, ki povzročijo težave pri dihanju. Včasih zadostuje, da se takega polipa samo močno dotaknemo, pa že pride do krvavitve. Tudi rak v nosu povzroča večje ali manjše krvavitve. Rak razjede sluznico in ožilje in je zato razumljivo, če bo že pri močnem usekavanju prišlo do krvavitve iz nosa. Razen opisanih obolenj,

povzročata krvavitve iz nosa tudi sifilis in tuberkuloza. Tu je kri, ki teče iz nosa, pomešana s sluzjo in gnojem. Pa tudi pri raznih kužnih boleznih se pojavljajo nosne krvavitve, zlasti velja to za davico, škrlatinko in tifus. Splošno je znano, da spremljajo gripo po navadi tudi krvavitve iz nosa. To se dogaja zlasti pri otrocih. Krvavitve iz nosa se pojavljajo tudi pri boleznih jeter in srca. Isto velja tudi za ljudi, ki imajo povišan krvni pritisk.

Krvavenje iz nosa je najbolj nevarno pri hemofiliji. To je bolezen posebne vrste, za katero je značilna prirojena nagnjenost k močnemu, težko ustavljivemu krvavenju. Bolezen se pojavlja samo pri moških, prenaša se pa po zdravih materah, tako da so sinovi in hčere hemofilikov zdravi, moški potomci hčera pa imajo hemofilijo. Vzrok hemofiliji ali krvavičnosti je pomanjkanje v krvi snovi, ki povzroča strjevanje.

Kdaj postrežemo s solatami

S solatami prijetno dopolnjujemo kosila in večerje, včasih pa jih serviramo celo za dopoldanske in popoldanske malice. Posebno poleti je izbira zelo velika, tako da je lahko ves teden in še dalj na mizi drugačna in drugače pripravljena solata.

Na mizo jo damo kot začetno ali kot glavno jed ali pa tudi za zaključek obeda.

Za utrujene ljudi in za tiste, ki nimajo teka, je solata kot začetna jed pravo osvežilo. Pa tudi za debele je priporočljivo, da potolažijo z njo prvo lakoto, ker solata ne redi, če ni preveč zabeljena.

Razne sestavljene solate pa so dovolj izdatne, da jih lahko damo za večerjo na mizo kot samostojno jed, tako na primer mešanica iz fižolovega stročja, paradižnika, paprike in jajc ali mesnih kuhanih, oziroma pečenih ostankov.

Pri nas je navada, da jemo solato vzporedno z ostalimi jedmi, oziroma za njimi. Koristneje pa je, da solato prenesemo na začetek obrokov.

Vse zelene solate: glavate, trgavke, motovilec, špinača, zelje itd. dajejo našemu telesu mnogo vitaminov, rudninskih soli in listno zelenilo, ki je važno za tvorbo krvi.

Druga skupina povrtnine, ki jo uporabljamo kot solato, so gomolji, koreni in ko-

renike pese, redkvic, hrena, korenja itd. Skoraj vse te rastline lahko uživamo surove ali pa jih tudi kuhamo in pripravimo v solati. Oskrbujejo nas z vitamini in rudninskimi snovmi.

V tretjo skupino štejemo plodove, ki jih uživamo kot solate, in sicer: paradižnik, papriko, kumare, stročji fižol, buče, grah itd. Posebno paprika in paradižnik se odlikujeta z veliko količino vitaminov.

Solatnih listov ne namakamo, ampak jih na hitro operemo. Peremo le cele zelene liste in jih šele potem poljubno zremo.

Mladih gomoljev in korenov, ki jih uporabljamo za solate, ne lupimo, ampak jih samo dobro umijemo s krtačico, starejše pa le tanko ostrgamo.

PRAKTIČNI NASVET

Pecivo ostane dalj časa sveže, če v posodo, kjer ga hranimo, denemo nekaj jabolčnih rezin. V času, ko jabolka ni, uporabljamo rezine dobro umitega surovega krompirja.

Ali: Pecivo hranimo v večjem loncu ali v globoki skledi, katero dobro pokrijemo ali zavežemo s čistim prtčim.

vrnem. Če zakoljem Tunjuša, da, sicer ne.«

Radovan je odmaknil počasi dlan s čela, izpustil čeljust in izpregovoril:

»Ne grem!«

Nato je Numida obmolnil. Kakor užaljen se je zděl Radovanu. Segla sta drug za drugim po vrču in pila. Kuhar je prinesel večerjo. Godec je odrgal kos pečenke. S težavo je grizel, jed se mu je upirala. Nastavil je vrč in pil na jezo in žalost.

»Torej ne greš?«

»Ne!«

»In si prej lagal, kako ljubiš Epafrodita!«

»Na bogove, nisem lagal! Toda nazaj ne grem, s teboj ne grem, ne draži me. Rekel sem ti: ne vprašuj! V meni se dviga žolč; če se mi razlije po udih...«

Radovan je gledal srdito in dvigal pesti. Numida pa se ni gamil na ležišču. Starčeva jeza ga ni vznemirila.

»Pripoveduj o Ireni, o Epafroditu! Prosil sem te. Spoštuj starost — spoštuj me sam Epafrdit, in ti mi kljubuješ? Razodenem ti pot, da boš hodil, kakor bi ti s prstom pokazal: tukaj je Iztok. In če ga ne bo, sedeš, večerjaš, se napiš in on pride. A s teboj ne morem, ne smem! Obljubil sem ti, da ti povem jutri, ko se posloviva. Danes me ne draži več. Zakaj strašen je Radovan, če pobesni!«

»Pij godče! Ne silim te več, da hodiš z menoj. Pogoltni svoje skrivnosti. Meni opišeš pot in zato zahvala v Kristu!«

Radovan se ni branil vrča. Jeza se mu je poglobila, Numida pa je pričel s povestjo.

»Epafrdit je zbežal ono noč in se srečno otel na Grško.«

»O tem ne dvomim. Za njegovim čelom je sonca, he, nič koliko! In Irena?«

»Je šla v Toper k stricu Rustiku.«

»Toper je ob Nestu. Poznam to gnezdo.«

»Stric jo je izdal Azbada, Azbad je povelal despojn!«

»V Slovenih ni takih stricev. Obsedel ga je hudič, krščenika gnilega!«

»Despojna jo je zahtevala nazaj na dvor!«

»Da bi pogostila z njo Azbada, kozoprskala!«

»Irena je omedlela in zapadla v vročico, ko ji je naznanil stric, da mora na dvor.«

»Omedlel bi jaz ne bil, ampak zadavil bi takega strica pri tej priči. Na Peruna!«

»Epafrdit pa je poslal vohat za Ireno evnuha Spiridiona.«

»Ga poznam. Prida pa ni. Vsi skopljenčci so sleparji.«

»Ni prida, ali koristen je in privezan na vrvice. Spiridion je namreč vse to zvedel in pribežal v Solun. Prav tedaj sva

priplula tja nepoznana z Epafrditom iz Aten. — Numida, mi je rekel jasni gospod, Numida, otni jo! — Dvignil sem roko in se dotaknil ikone Krista in rekel: Tako mi mojega zveličanja, otnem jo.«

»Numida, izbral te je Krist, kakor so mene bogovi, da otemava! Numida, ti si velik pred tvojim Bogom! Vse ti odpuščam in te ljubim! Pijva!«

Starec se je z orošenimi očmi iztegnil po vinu in nazdravljaval Numidi:

»Victor sis semper!«

Afrikancu se je talila resnoba na licih. Godčeva hvala mu je prijala, segel je takisto po vinu in odzdravil: »Mnoga leta, oče junaka Iztoka!«

Radovan se je vgriznil v ustnico, ker je že pozabil ukane, da je nalagal ves Bizanc, kakor da je Iztokov oče.

Numida je naslonil komolec na kozjo kožo in ponosno pričel povest o Irenini osvoboditvi.

»Očka, verjemi, ni igrača, če iztrgaš plen iz zob takemu levu, kakor je Rustik. Kolikokrat mi je šlo že za glavo, ne vem. Toda to pot sem mislil, da ne ostane več na vratu.«

(Nadaljevanje sledi)

* Zmaguj na veke!

ERICH KAESTNER:

Molčea gospodična

Bila je zelo mlada, zelo neizkušena in zelo ukaželjna. Bil je prav tako ukaželjen, ne ravno neizkušen in skoraj dvajset let starejši. Kljub temu bi se lahko marsikaj naučil od nje; kajti bila je, čeprav deklica, žena in on, čeprav mož, otrok. Vendar nista prišla na te neposredne misli. Ali sta se jih morda bala?

V dnevih, ko ga je skrivaj obiskovala, da je lahko vedno znova in znova risal njen lepi obraz in skušal odkriti čarovnijski njenih potez, ji je rekel ob priložnosti:

— Brez skrbi lahko govorite, ko delam. Saj vas nočem fotografirati. Govorite brez skrbi, dete moje.

— Nisem dete, — mu je odgovorila mirno. In tako je govoril on namesto nje, medtem ko je napeto drsel njegov pogled med njenim obrazom in risalnim blokom. Ona je molčala, gledala ga je neprizadeto in večkrat samo rekla:

— Aha. — Ali: — Ja, ja. — Ali: Tako, tako.

— Berete kdaj ljubezenske romane? — jo je vprašal nekega dne. In ker je ona, kot običajno, molčala, je nadaljeval:

— Pustite jih. Ničesar nam ne nudijo, dete moje.

— Nisem dete, — je rekla mirno.

— Nikjer, — je rekel on, — ni toliko cenenege hlinjenja, nikjer nista resničnost in resnica tako hladnokrvno poteptani kot v ljubezenskih romanih. Če hoče pisatelj opisovati, kako nekdo nekoga ubije, ali kako ga na koščke seseklja, ali kako se sam obesi, ali kako zažge mesto, ali kako muči žival. nima njegova natančnost nobenih meja. Nikomur ne pride na misel, da bi mu zameril njegovo natančnost. Nobena oblast ne bo poizkusila, da mu to prepove. Mnogi romani so pravi priročniki za bodoče roparje in morilce. Če si pa drzne pisatelj opisovati ljubezen, ki pomeni največjo, če ne edino srečo za nas ljudi, je toliko kot izgubljen. Bolje stori, če se ubije, dokler tega drugi ne store. Največjo umazanijo lahko odgrne. Najlepšega ne sme niti z besedami nakazati. Prepovedano je. Če bi kljub temu poizkusili, bi bil smrtni greh. Temelji države, cerkve in družbe bi bili omajani. In poslopja, ki stoje na njih, bi se morala sesuti kot hišice iz kart. Čuvarji konvencionalnosti trepečejo dan in noč pred elementarno silo sreče in ljubezni.

Neprizadeta ga je gledala in zamrmrala:

— Aha.

— V osnovi, — je rekel spet drugič, — je dvema človekoma, ki se ljubita ali mi-

Aleksander Sergejevič Puškin:

V SIBIRIJO

V sibirskih rudnikih gorje naj vaše spremlja potrpljenje: saj žrtve blagoslov rode, uspelo vaše bo stremljenje.

Naj upanje, ta brat gorja, krepki pogumnost vam pręgnancem in vnema radost vam izbrancem: nekoč trpljenje se konča!

Verujte, bratje, pride čas, ko bratstvo stre jetniške mreže in vas ljubezni klic doseže, kot glas je moj prišel do vas.

Okovi težki se zdrobe, področje se ječe — in vesela svoboda vas bo spet sprejela in spet dobite meč v roke.

slita da se ljubita, popolnoma nemogoče resnično zblizanje. Najbrž boste to mojo trditev zavrnili, dete moje.

— Nisem dete, — mu je odgovorila krotko.

— Francoski pesnik naših dni, — je nadaljeval, — je skušal v zelo mračni alegoriji ponazoriti, kako brezupno je popolno medsebojno zblizanje. Vsak obeh zaljubljenec, meni pesnik, je kakor v grobo jutasto vrečo zašit, tako da ne more ničesar videti in se komaj lahko premika. V tem goljufivem položaju stojita drug drugemu naproti, čutita osrečujočo

bližino drugega, obliva ju val skoraj bolečega nagnjenja, sejeta mračnost, vreča se okorno dotika vreče, brezmočno in nezadostno, in nobeden od njiju pravzaprav ne ve, kdo in kakšen je v resnici drugi. Primerjava ne zveni preveč poetično in ni ravno tolažljiva, toda bojim se, da je resnična. V svetem pismu stoji, da sta že

ANTON AŠKERC:

Mi vstajamo

Mi vstajamo! In — vas je strah?
Pokaj tako hrumite!
Slovana se bojite?
Teži vam dušo huda vest?
In vest vam stiska jezno pest?
Bojite se — osvete
od množice neštete?

Mi vstajamo! Ni ljubo vam?
Mi vstajamo gotovo
v življenje svetlo, novo.
Nič več ni drag nam spanja mrak,
na delo vodi nas korak;
noč temna je za nami,
svobode svit nas dramí.

Mi vstajamo... Poslednji čas!
Mi nočemo umreti,
mi hočemo živeti!
Iz svojih vstajamo moči,
četudi smo pozni, mladi.
Kaj uk je zgodovine?
Bodočnost je — mladine.

Mi vstajamo, mi vstajamo!
Če še tako hrumite,
če še tako kričite!
Pokaj tako jezite se?
Nas morda res bojite se? —
Napredek in prosveta
to naša bo osveta!

Adam in Eva utrgala in zaužila jabolko z drevesa spoznanja. Menim, da je to lažno poročilo. Pozabili so ga preklicati. Še vedno visi visoko na drevesu skrivnostno jabolko in ljudem bo večno nedosegljivo.

Neprizadeta ga je gledala in tiho rekla:
— Tako, tako.

— Vse prelahko zapademo — kar že dolgo vemo, a pozabljamo — mnenju, je rekel nekega lepega popoldneva, da je naše oficialno spoštovanje ljubezni staro kot svet. Kako se pa v resnici kaže? So ljubezen vedno in posvoda prikrivali, kot bi bila greh in sramota? Kot bi sodila v zapor in bi kazalo molčati o njej, kot o sorodniku, ki krađe srebrne žlice? Ni bilo vedno tako, to ve vsako dete.

— Nisem dete, — je odgovorila mirno.

— Ni bilo vedno tako, — je ponovil. — Spomnite se samo starih Grkov, ki so v templjih molili in oboževali telesno lepoto. Ni bilo in ni povsod tako. Spomnite

se samo indijskih knjig ljubezni. In ne pozabite na naravno, iskreno pojmovanje, kakršno imajo Japonci o teh stvarih in odnosih, ki jih z otroškim molkom zavračamo ali neokusno prikrivamo. Toča kako, vas vprašam, kako lahko govorimo o duševnem, o nebeškem deležu ljubezni, če zaničujemo zemeljsko ljubezen, zaničujemo in se je sramujemo? Tako si samo nekaj, temveč je vse laž.

Neprizadeta ga je pogledala in rekla:
— Ja, ja.

*

Tako in podobno je govoril, medtem ko jo je vedno in vedno znova risal. In tako in podobno je k vsemu molčala. Dokler se ni približalo tisto popoldne, ko je on, glavo postrani držeč, ocenjeval zadno risbo in ji rekel:

— Bolje ne znam, dete moje.

Ona je molčala.

— Bilo bi lahkomišelnost, — je nadaljeval, — če bi vas še naprej prosil za obisk. Slika ni, ocenjujoč po mojem talentu, slaba. Si hočete ogledati list, dete moje?

Molče je vstala in stopila za njegov hrbet.

V zadregi se je odkašljala. Potem je vprašal:

— Vam jo lahko poklonim — dete moje?

— Ne, — je rekla. — Tam jo bova obesila nad zofa.

Presenečeno se je obrnil k njej. Komaj opazno se je smehljala, zamišljeno je pogledovala od okna do okna in rekla:

— Nove zavese si bova morala priskrbeti. Če je — tebi prav.

Negibno jo je gledal in zamrmral, ko je segel po njeni roki:

— Oh, jaz dete.

PRIMOŽ TRUBAR:

Iz nemškega posvetila

Preprosto ljudstvo slovenskih dežel, namreč Slovenci v marki, ki prebivajo okoli Metlike in Novega mesta, Krškega in tam okrog, imajo skoraj značaj in običaje Hrvatov in Srbov, ki so pred Turki in iz Turčije pribežali k njim. Tisti, ki bivajo na Krasu, v grofiji goriški in istrski, se ravnajo v navadah in veri nekaj po Hrvatih, nekaj po Lahih. Prebivalci Kranjske, Spodnje Štajerske in Koroške sledijo po značaju in lastnostih Memcem, se nemško oblačijo, le da nosijo ženske posebne, dolge tančice na glavi. Deželna gosposka, grofi, baroni, vitezi in plemiči slovenskih dežel znajo dobro nemško, a mnogi latinsko in laško. Tudi mnogi meščani, duhovni in menihi govore nemški. Preprosti neuki človek pa govori vseskozi samo slovenski jezik. To je dobro, dostojno, zvesto, resnicoljubno, pokorno, gostoljubno in milo ljudstvo, ki se prijazno in lepo vede do vseh tujcev in do vsakogar.

Odlomek

ANEKDOTE

Neki mladi pisatelj je imel prvi bralni večer in je zato stopil k Tristianu Bernardu po nasvet.

»Ah, to je pa čisto preprosto,« je rekel Bernard, »ko boste končali, vstanite, vljudno pozdravite publiko in po prstih zapustite dvorano.«

»Zakaj pa po prstih,« je vprašal prese-nečeni novinec.

»Da bi ljudi ne zbudili.«

*

Denar

Francoski pisatelj Roger Vaillant, ki je dobil nagrado Concourt za svoj roman »Zakon« (La Loi), je med pogovorom, v katerem so ugotovili, da so vse te nagrade skrajno nizke — kajti 100.000 frankov danes v Franciji res ne pomeni več kaj posebnega — takole dejal:

»Na svetu je mnogo stvari, ki so mnogo bolj važne kakor denar. Nesreča je

samo v tem, da je treba mnogo denarja, če jih hočeš dobiti...«

Državniki

V družbi, ki se je zbrala o priliki podelitve Concourtove nagrade v Parizu, so o marsičem debatirali. Ne samo o literaturi, ampak tudi o politiki. Roger Vaillant je star borec francoske levice, pa je takole zbudel tiste, ki so preveč hvalili sedanje francoske državnike:

»Bolj ko razmišljam o politiki, bolj prihajam do prepričanja, da je še nekaj večjega kot veliki državniki: njihove sence...«

Revolucije

Tudi o revolucijah so debatirali in Roger Vaillant je rekel:

»Koristne revolucije so samo tiste, ki ne sekajo glav, ampak v njih samo spreminjajo možgane...«

LITERARNI KOLEDAR

6. 6. 1799 rojen ruski pesnik
Aleksander Sergejevič
Puškin

7. 6. 1912 umrl pesnik Anton
Aškerc

8. 6. 1508 rojen Primož Trubar, začetnik slovenske književnosti in oče slovenskega knjižnega jezika

11. 6. 1844 umrl Urban Jarnik, slovenski koroški pesnik in jezikoslovec

11. 6. 1949 umrl pesnik Oton Župančič

OTON ŽUPANČIČ:

Žebljarska

Od štirih do ene,
od štirih do ene
so zarje rumene,
so trate zelene,
od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
nad nakli smo sključeni;
vsi fantje, možje in dekleta in žene,
od štirih do ene
že vsi smo izmučeni:
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
od štirih do ene,
od štirih do ene.

Pol treh, pol treh —
spet puha nam meh!
Žareči žebli so nam v očeh,
do osmih zvečer žebli, žebli v očeh.
Od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh
žareči žebli, žebli v očeh...

Smo jih v polje sejali?
Po polju naši žebli cvetó:
poglej v nebo:
vanj smo jih kovali
od štirih do ene, do osmih od treh,
da nam bodo tudi ponoči v očeh...

Pa ondan sem pred zrcalom postal:
o, kakor da sem po sebi koval!
O, kakor da delam ves božji dan greh
od štirih do ene, do osmih od treh!

Od štirih do ene,
od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh
žareči žebli, žebli v očeh...

Kresna pesem

Zarja mi gore shaja,
ljepa zarja mi gore gre,
za zarja mi gre sonce,
oj rmjeno sončece.

Le čakej, čakej, sonce,
oj rmjeno sončece,
jas ti man vliko povedati
pa še vliko več prašati.

»Jas pa ne mo čakati,
man vliko obsjevati,
vse dolince ino hribce,
tudi vse vboje srotice...«

To je odlomek stare slovenske kresne pesmi iz Zilje, ki jo je zapisal Urban Jarnik in o kateri pripominja, da je bila zelo dolga, a mlademu rodu že povsem neznan. Pela se je po plesu pod lipo, ko so se dekleta z mrakom vrnila domov. Zelo podobno inačico je kot »staro, staro pesem od sonca« zapisal tudi Matija Majar-Ziljski.

Zveza koroških partizanov je sprejela odgovor

Na resolucijo, ki jo je Zveza koroških partizanov v smislu sklepa občnega zbora naslovila na zvezno vlado in v prepisu na notranje ministrstvo, koroškega deželnega glavarja in koroško varnostno direkcijo, je pred nedavnim prejela odgovor urada zveznega kanclerja ter tajništva deželnega glavarja. V odgovoru z Dunaja je rečeno:

Prezidij urada zveznega kanclerja potrjuje prejem na zvezno vlado naslovljene resolucije z dne 3. maja 1958, ki se nanaša na partizanski spomenik v Vellkovicu, zakon o popravni škodi itd. Z vsebino te resolucije se je ministrski svet spoznal na seji dne 20. maja 1958.

Resolucija je bila hkrati posredovana v proučitev uradu zveznega kanclerja — oddelek za zunanje zadeve ter notranjemu in finančnemu ministrstvu.

Odgovor iz tajništva koroškega deželnega glavarja — poslan v nemškem in slovenskem jeziku — pa se glasi:

Odgovarjajoč na Vaše na gospoda deželnega glavarja naslovljeno pismo z dne 3. maja 1958 potrjujem po naročilu obenem tudi prejem resolucije.

Gospod deželni glavar se je v tej zadevi ponovno obrnil na Avstrijsko zvezno vlado, ki je v tej zadevi pristojna.

Trgovinski minister v Varšavo, zunanji minister v Bruselj

Na povabilo poljskega trgovinskega ministra je danes odletel avstrijski trgovinski minister dr. Bock v Varšavo, da prisostvuje otvoritvi letošnjega velesejma v Poznanju. Pri tej priložnosti bo obiskal avstrijske razstavljalce. S svojim obiskom vrne poset poljskega zunanjega ministra na lanskem dunajskem velesejmu. Pri ob-

isku na Poljskem so na dnevnem redu razgovori o možnostih razširitve avstrijsko-poljske trgovinske izmenjave. Na Dunaj se bo vrnil v ponedeljek.

Zunanji minister ing. Figl pa je v sredo odletel v Bruselj, da je prisostvoval zasedanju OEEC v okviru svetovne razstave.

V države Evropskega sveta tudi brez potnega lista

S 1. junijem je začel veljati evropski sporazum, ki ureja osebni promet med državami-članicami Evropskega sveta. V smislu tega sporazuma avstrijski državljani lahko potujejo v te države brez pot-

nega lista, zadostuje namreč uradna osebna izkaznica, pri otrocih pa otroška izkaznica. To določilo velja za Belgijo, Francijo, Italijo, Luksemburg in Zahodno Nemčijo.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.
II. program — 6.00, 7.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Zveneče razno — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 14.45 Prav za vas — 15.45 Iz književnosti — 17.55 Sami šlagerji — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 7. junij:

I. program: 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.30 Pozdrav nate — 16.20 Mladinski koncert — 17.30 Za razvedrilo — 18.00 Iz parlamenta — 18.15 Trdi orehi (slov.)

II. program: 9.10 Zaupne melodije — 11.00 Veseli muzikantje — 14.15 Dobro razpoloženi — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Oddaja za mladino — 15.30 Odlični izbor — 18.00 Melodije za vas — 19.35 Operni koncert.

Nedelja, 8. junij:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Nedeljski venček melodij — 11.30 Veselo petje — veselo igranje — 14.30 Pozdrav nate — 19.05 Plesna glasba — 18.55 Nogometno prvenstvo na Švedskem: I. Avstrija — Brazilija; II. Anglija — Sovjetska zveza.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 10.05 Glasba, pesem, ples — 11.15 Poje nizozemski moški zbor — 16.00 Za ples — 20.00 Zabavne melodije.

Ponedeljek, 9. junij:

I. program: 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Za ženo in družino (slov.) — 18.20 Za vas, za vse — 18.40 Poje ženski vokalni kvartet (slov.) — 19.15 Od plošče do plošče — 20.15 Ti časi so minuli.

II. program: 9.00 Naša radijska družina — 15.30 Zabavne melodije — 17.15 Znanje za vse — 19.35 Mahler: VIII. Simfonija.

Torek, 10. junij:

I. program: 8.45 Jecanje — 14.00 Poročila, objave. Gospodarski vedež za vsakogar. Zdravniški vedež (slov.) — 18.30 Radijska prijateljica — 18.40 En mesec deželne politike — 19.15 Lepe žene iz 1001 noči — 20.15 Orfej in Evridika; opera.

II. program: 9.10 Dežela in ljudje — 15.30 Glasba iz filmov — 16.00 Oddaja za žene — 20.00 Pisan večer — 21.10 Štirje pridejo, štirje gredo — ugibanja.

Sreda, 11. junij:

I. program: 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 15.45 Tuje dekle — 17.10 Glasba, ki se nam dopade — 18.55 Nogomet: Avstrija — Sovjetska zveza; Anglija — Brazilija.
II. program: 10.45 Mali koncert — 14.40 Rakete, sateliti, medplanetarna vozila — 19.30 „El Caballero“, muzikalična vese-logra.

Četrtek, 12. junij:

I. program: 8.45 Avstriji v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. O šaljivih stori-jah slov. ljudstva (slov.) — 18.20 Oddaja za delavce — 18.30 Za mladino — 20.15 Originalni iz ljudskega življenja na Koroškem in Štajerskem — 21.00 Zveneča Alpska de-žela.

II. program: 9.00 Igrača in doba igre — 16.00 Oddaja za žene — 17.55 Glasba iz filmov — 19.35 Schmidt: „Knjiga s sedmimi pečati“.

Petek, 13. junij:

I. program: 8.45 Pesmi in glasba iz Koroške — 14.00 Poročila, objave. Otroci, poslušajte! (slov.) — 17.10 Vaške dogodiv-ščine — 18.40 Ali poznaš Koroško in njene lepote? — 20.15 „Angelika“, slušna igra.

II. program: 9.00 Mojstri operet — 15.30 Glasba iz filmov — 17.15 Znanje za vse — 19.45 Za prijatelje gora — 20.00 Violine, violine...

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

V ponedeljek, sredo in petek od 8.00 do 11.00 ure oddaja na valu 202,1 m in 98,9 mHz.

Sobota, 7. junij:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Lepe melodije, znani napevi — 8.35 Obisk pri mladinskih zborih — 9.30 S popevkami na pot — 11.15 Izpod zelenega Pohorja — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Zabavni zvoki — 14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.35 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 18.00 Okno v svet — 18.15 Poje Slovenski oktet — 18.45 Jezikovni pogovori — 20.00 Veseli večer.

Nedelja, 8. junij:

6.00 Vesele domače viže — 7.35 Vedre melodije — 8.45 „Ujetnik“, mladinska igra — 10.30 Pisana vrsta priljubljenih skladb — 12.00 Nedeljska revija popevk in zabavnih

Letos VI. svetovno nogometno prvenstvo na Švedskem

Poleg olimpijskih iger je nogometno svetovno prvenstvo, ki je prav tako vsaka štiri leta, med najzanimivejšimi športnimi prireditvami, za katere vlada splošno zanimanje. Zadnje svetovno nogometno prvenstvo je bilo leta 1954 v Švici, letos pa bo na Švedskem.

VI. svetovno nogometno prvenstvo se bo začelo v nedeljo, otvoril pa ga bo sam švedski kralj Gustaf Adolf VI. Otvoritvene slovesnosti bodo v Solna-stadionu, kjer bo koncert kraljevske švedske mornarice. Zatem pa bodo nastopale švedske ljudske plesne skupine. V stadionu bodo zaplapolale zastave 16 držav, ki so zastopane na prvenstvu. Po otvoritvenih svečanostih bosta kot prvi tekmovali nogometni moštvi iz Švedske in Mehike.

Za svetovno prvenstvo v nogometu se je kvalificaralo v predtekmovanjih, ki so bila lansko leto in letos, 16 držav iz vseh

kontinentov. Značilno je, da na letošnjem svetovnem prvenstvu ne bosta zastopani dve najboljši evropski nogometni sili, Španija in Italija, katerih zadnja je bila že dvakrat svetovni prvak. Kot pred vsakim svetovnim prvenstvom, tudi sedaj napovedujejo zmage različnih držav. Precej dobre izgleda pripisujejo tokrat Jugoslaviji zlasti spričo tega, ker je v pripravah za svetovno prvenstvo v prijateljski tekmi premagala angleško reprezentanco z velikim uspehom 5:0.

Tekmovanja bodo trajala cel mesec, številne radijske postaje in televizija pa bodo prenašale direktne prenose iz različnih švedskih stadionov, s čimer bo prav gotovo ustrezno številnim poslušalcem, ki se močno zanimajo za tovrstne prireditve, ki združujejo narode sveta v plemenitih medsebojnih tekmovanjih.

Prenose bomo sproti objavljali v radio-programu.

Davek za cirkuške predstave v Celovcu je plačal slon

Počasi se je v ponedeljek proti poldnevni pomikal na Novi trg pisan sprevod mnogih živali, artistov in lepo okrašen voz od cirkusa Williams, ki je gostoval na velesejmskem prostoru. Na mah se je zbralo vse polno gledalcev, ki so kolono navdušeno sprejeli. Kolona je z osmimi sloni na čelu zavila proti magistratu, kjer so jo sprejeli predstavniki občine z županom Ausserwinklerjem. Najmlajši in najmlajši slon je z globokim poklonom izročil županu Ausserwinklerju aktovko z denarjem za davek, ki ga mora cirkus plačati občini. Prizor je vzbudil med občinstvom živahno odobravanje in pritrjevanje. Nato je slon koračil za občinskimi možmi v magistratno poslopje ter po stopnicah prav pred vrata županovega urada. Zgledalo je, da se je debelokožec na mah sprijaznil z mestnimi predstavniki, poseb-

no še, ker so mu le-ti za uslugo, ko jim je prinesel davčni denar, izdatno postregli s sladkorčki. Slon se je vidno nerad ločil od prijaznih mestnih gospodov. Tudi povratek kolone v cirkuške prostore je množica spremljala s prekipevajočim navdušenjem.

Jugoslovanska proizvodnja motornih vozil se naglo veča

Po dograditvi novih in po rekonstrukciji nekaterih že obstoječih tovarnih motornih vozil računajo, da bodo leta 1961 proizvedli v Jugoslaviji 6000 tovornih vozil, 6000 potniških in poltovornih avtomobilov, 30.000 motociklov, 30 trolejbusov, 3200 ton delov za motorna vozila in 7500 ton vseh vrst motorjev, agregatnih in ladijskih. Predvideno je, da bodo do leta 1961 pričeli z gradnjo nove tovarne avtomobilov »Crvena zvezda« v Kragujevcu, ki bo letno izdelala približno 30.000 avtomobilov.

Petindvajseti dunajski velesejem po vojni

Dunajski mednarodni jesenski velesejem bo 25. po drugi svetovni vojni. S tem bo praznoval dunajski velesejem spet jubilej, ki je vreden upoštevanja posebno zaradi tega, ker je povezana s temi 25-imi velesejmi sijajna storitev obnove, ki je največji gospodarski prireditvi v Avstriji spet pridobila od vseh priznana svetovno veljavo. Dunajski jesenski velesejem bo od 7. do 14. septembra 1958.

Pozna pomlad je bila usodna za ptice-selivke

Nad sto tisoč ptic-selivk je v pozni pomladi na poletu z juga v Skandinavijo končalo na otoku Helgoland in v Severnem morju. Ptice so izgledovale na otoku Helgoland ali pa so utonile v Severnem morju, ker so bile tako oslABLJENE, da se niso mogle več dvigniti z vode. Ptičjo tragedijo tako velikega obsega pripisujejo ornitologi okolščini, da ptice na svojem letu niso našle dovolj hrane, čeprav so se letos dvignile na pot tri tedne kasneje, kakor običajno.

Na pustem otoku Helgolandu, ki nima vegetacije, niso našle krme. Preskrba družstva za selivke ni imela zadostnih rezerv za tako velike množice ptic. V normalnih pomladih se ptice zadržujejo na otoku le kakih šest do osem ur, letos pa niso mogle dalje, ker so bile preveč oslABLJENE.

Član odbora društva za zaščito živali v Hamburgu se je mudil na otoku Helgoland ter je videl veliko umiranje selivk. Nemudoma je obvestil društvo v Hamburgu, ki je nato takoj poslalo 2750 kg ptičje krme na otok. Ornitologi izražajo zaskrbljenost, da bo tako množičen izpad ptič-selivk kvaren za uničevanje škodljivega mrčesa na Danskem, Švedskem, Norveškem in Finskem, ker je znano, da so te živali najboljši uničevalci takšne zalege.

Znana dunajska firma išče mlade, delovne in poštene fante iz Koroške za šoferje in za notranje delo. Delokrog bi bil Dunaj z okolico. Dopise z lastnoročno napisanim življenjepisom pošljite pod označbo »Gibčten« na naslov lista.

Petek, 13. junij:
5.00 Dobro jutro! — 8.05 Simfonična matineja — 9.20 Zabavna glasba — 11.00 Pesmi in plesi raznih narodov — 11.30 Za dom in žene — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Igrajo Veseli planšarji — 13.15 Od arije do arije — 14.35 Voščila — 16.00 Koncert ob štirih — 17.10 Melodije a la carte — 18.30 Umetne pesmi poje ženski zbor — 20.30 Skladbe slovenskih avtorjev.